

Handelshøyskolen BI i Oslo

MAN 31772

Masteroppgave i sikkerhetsledelse og kulturforståelse

Prosjektoppgave

Private militære sikkerhetselskaper - kontroversielle aktører i dagens konflikter

Navn: Geirr Andrew Trotter,
Aleksander Fredriksen

Utlevering: 29.08.2016 09.00

Innlevering: 20.06.2017 12.00

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	III
FORORD	V
1. INNLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMSTILLING	2
1.2 PRIVAT MILITÆRMAKT - ET HISTORISK TEMA MED FORNYET AKTUALITET	4
1.3 AVGRENSNINGER	5
1.4 BEGREPSAPPARAT OM PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER	6
1.5 METODE.....	8
1.6 OPPGAVENS OPPBYGGING	11
2. BAKGRUNN	14
2.1 ET PRIVAT MARKED FOR MILITÆRMAKT.....	14
2.2 PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER I DET INTERNASJONALE SAMFUNNET	16
2.3 OPPSUMMERING	17
3. TEORI - PRIVAT MILITÆRMAKT, UTVIKLINGEN OG DAGENS KONFLIKTBILDE.....	18
3.1 STATLIG OG PRIVAT MILITÆRMAKT I ET HISTORISK PERSPEKTIV	18
3.2 MILITÆRMAKT ER ET POLITISK VIRKEMIDDEL.....	20
3.3 RELASJONEN MELLOM DET SIVILE SAMFUNN OG STATENS MILITÆRE APPARATET.....	21
3.4 BEGRENSET KONFLIKT OG IRREGULÆR KRIG.....	24
3.5 OPPSUMMERING	26
4. ANALYSE - PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER I DAG.....	28
4.1 PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER HAR LEGIMITET	28
4.2 PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER I DAGENS INTERNASJONALE VERDENSORDEN ...	31
4.3 PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSELSKAPER I FN-SYSTEMET	32
4.4 OPPSUMMERING	33
5. DEN MILITÆRE INTERVENSJONEN I IRAK.....	35
5.1 DEN MILITÆRE INTERVENSJONEN I IRAK	35
5.2 UTVIKLING AV EN AMERIKANSK DOKTRINE FOR OPPRØRSBEKJEMPNING	37
5.3 OPPSUMMERING	38
6. ANALYSE - AMERIKANSK TILDELING AV KONTRAKTER TIL BLACKWATER USA	40
6.1 BLACKWATER USA - KONTRAKTER GJENNOM KONTAKTER OG NETTVERK.....	40
6.2 TJENESTER SOM GJORDE BLACKWATER USA TIL EN ATTRAKTIV SAMARBEIDSPARTNER	43

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

6.3 OPPSUMMERING	46
7. ANALYSE - KONSEKVENSER AV BLACKWATER USAS OPERASJONER I IRAK.	48
7.1 BLACKWATER USAS ROLLE I OPPRØRSBEKJEMPNINGEN I IRAK	48
7.2 BLACKWATER USA OG USAS POLITISKE MÅLSETTINGER I IRAK	50
7.3 OPPSUMMERING	52
8. AVSLUTNING	53
8.1 HVORFOR ER DET ATTRAKTIVT FOR STATER Å BENYTTTE PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSSELSKAPER I DAG?	53
8.2 HVORFOR BRUKTE AMERIKANSKE MYNDIGHETER BLACKWATER USA UNDER KONFLIKTEN I IRAK PÅ 2000-TALLET?	54
8.3 IHVILKEN GRAD OG PÅ HVILKEN MÅTE HADDE BRUKEN AV BLACKWATER USA KONSEKVENSER FOR MILITÆRE OG POLITISKE MÅLSETTINGER FOR INTERVENSJONEN I IRAK?....	55
8.4 KONKLUSJON	56
8.5. VIDERE STUDIER OM PRIVATE MILITÆRE SIKKERHETSSELSKAPER	58
LITTERATURLISTE	59

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg private militære sikkerhetsselskaper, og søker å belyse mulige dilemmaer og konsekvenser som stater bruk av slike selskaper kan medføre. Privatisering av statlige oppgaver er en pågående trend også innenfor sikkerhetstjenester, og akademikere trekker ofte frem hvordan private aktører innen segmentet for væpnede sikkerhetstjenester står i fare for å svekke statens maktmonopol. På den annen side er det mulig å peke på at den internasjonale verdensorden står foran et paradigmeskifte der staten ikke lenger er den eneste legitime aktøren, og at aktørbildet på den internasjonale arenaen består av både sterke og svake stater, internasjonale organisasjoner og private aktører. I motsetning til konfliktbildet på mesteparten av 1900-tallet, har konfliktbildet siden slutten av den kalde krigen vært dominert av irregulære kriger og konflikter. Aktørene og partene i disse konfliktene er både statlige og ikke-statlige organisasjoner, og private militære sikkerhetsselskaper har fått en ny renessanse i dette komplekse konfliktbildet.

Private militære sikkerhetsselskaper kan deles inn i tre kategorier: 1) *military provider firms* 2) *military consulting firms* og 3) *military support firms*. Denne oppgaven peker på at stater hovedsakelig benytter tjenester innen de to siste kategoriene fordi å nytte tjenester innenfor førstnevnte kategori fremstår fortsatt som kontroversielt. I oppgaven er dette belyst gjennom eksempelet med Blackwater USAs oppdrag i Irak. *Military provider firms* er selskapene som i størst grad utfordrer statens voldsmonopol. Historien om Blackwater USA viser at marginene mellom akseptabel og uakseptabel maktbruk er små, og at konsekvensen av slik maktbruk kan være at selskapet taper kontrakter og markedsandeler. Det bidrar også til å belyse at handlingene til et privat selskap kan føre til politiske og diplomatiske konsekvenser, og direkte påvirke relasjoner mellom stater.

Det er ikke denne oppgavens anliggende å prosedere verken for eller mot private militære sikkerhetsselskaper, men belyse at slike selskaper medfører konsekvenser for konflikten de er involvert i. Selskapene er en del av konfliktens kontekst, sammenhengene er komplekse, og det er krevende å peke på entydige konsekvenser av private militære sikkerhetsselskaper engasjement i konflikter. Det fremstår imidlertid som tydelig at private militære sikkerhetsselskaper bidrar

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

til å utfordre *status quo* i dagens internasjonale verdensorden, og utfordrer det gjeldende paradigmet der staten anses å ha et maktmonopol.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Forord

Denne masteroppgaven er den avsluttende oppgaven i det er erfaringsbaserte masterprogrammet «Sikkerhetsledelse og kulturforståelse» ved handelshøyskolen BI. Oppgaven har vært skrevet med god veiledning av professor Kjell Eliassen, og hans kunnskap og innspill har vært uvurderlige gjennom prosessen med å skrive denne masteroppgaven.

Forfatterne er også takknemlige for den tålmodigheten og støtten vi har fått fra våre familier. Det har vært krevende å skrive masteroppgave i tillegg til å være på jobb, og det har krevd ekstra innsats fra våre kjære i en lang periode med oppgaveskriving.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

1. Innledning

Den private militære sikkerhetsindustrien er en bransje som har hatt en betydelig vekst de siste 20 årene. Særlig etter de vestlige militære intervensjonene i Irak og Afghanistan på 2000-tallet. Private militære aktører er ikke nytt, og de historiske røttene går tilbake til antikken. Kritikere av den private militære industrien forbinder imidlertid private militære sikkerhetsselskaper med leiesoldater som på en kynisk måte søker å gjøre profitt på humanitære kriser og konflikter. Andre argumenterer for at privatisering bidrar til mer effektiv bruk av statlige midler og ressurser.

Private militære sikkerhetsselskaper er aktører i dagens konflikter, og brukes av både statlige og ikke-statlige organisasjoner i ulike roller. Private militære sikkerhetsselskaper kan blant annet supplere nasjonale militære styrker, tilføre spesialisert kompetanse og kunnskap, være rådgivere, og delta i kamphandlinger. Utkontraktering kan dessuten bidra til å frigjøre begrensede statlige ressurser til bruk andre steder. Det ser ut til at privatisering av sikkerhetsoppgaver er en pågående trend på både nasjonale og internasjonale arenaer, og både statlige og ikke-statlige aktørers bruk av private militære sikkerhetsselskaper bidrar til å skape presedens i det internasjonale samfunnet. Blant annet bruker både USA og Forente Nasjoner (FN) private militære sikkerhetsselskaper til en rekke oppgaver.

Denne oppgaven bidrar til å belyse noen av årsakene til at private militære sikkerhetsselskaper har blitt aktører i dagens konfliktområder, og konsekvensene som bruk av slike tjenester kan medføre. Det internasjonale markedet for private sikkerhetstjenester vokser, og spenner fra sivile ubevæpnede vektertjenester til militære oppgaver i områder med høyt trusselnivå, og i regioner som er rammet av både humanitære kriser og krigshandlinger (Kinsey 2006, 1-7). Private militære sikkerhetsselskaper er en tredjepart med interesser i militær intervensjon og konflikt, og privatisering av militære sikkerhetstjenester fremstår som kontroversielt. Likevel er slike selskaper blitt *de facto* aktører i flere konflikter, og bransjen har etablert seg som aktører med økende legitimitet i det internasjonale samfunnet. Denne oppgaven omhandler først og fremst statlig anvendelse av private militære sikkerhetsselskaper i en internasjonal kontekst. Hensikten med

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

denne oppgaven er å belyse årsaker til at private militære sikkerhetsselskapers synes å ha en rolle i sikkerhetsarbeidet i dagens verdensorden.

1.1 Problemstilling

Denne masteroppgaven skal se nærmere på bransjen for private militære sikkerhetstjenester. Det har vært begrenset oppmerksomhet rundt fenomenet i norsk sammenheng, til tross for at det har vært en bransje i betydelig vekst siden USA intervenerte i Irak i 2003. Noen få norske studier peker på en rekke utfordringer knyttet til bransjen som sådan, og peker på både praktiske, etiske og juridiske betenkeligheter ved privat militær virksomhet. Grensen mellom privat militær virksomhet og den tradisjonelle oppfattelsen av leiesoldatvirksomhet synes å være tynn.

Private militære sikkerhetsselskaper ser ut til å ha en rolle i både privat og statlig sammenheng med å bidra til å skape økt sikkerhet i det internasjonale samfunnet. Det er allerede en betydelig etterspørsel etter sikkerhetstjenester både fra statlige og ikke-statlige aktører, og internasjonale organisasjoner. Denne oppgaven tar for seg statlige aktørers bruk av private militære sikkerhetstjenester, og ser nærmere på privat utøvelse av militærmakt i en internasjonal verdensorden der private militære aktører opptrer som legitime forvaltere av voldsmakt. Denne oppgaven skal se nærmere på følgende problemstilling:

Hva er årsakene til at private militære sikkerhetsselskaper har blitt aktører i dagens konfliktområder, og hva er mulige konsekvenser av at disse selskapenes brukes i militære intervensjoner?

Oppgavens problemstilling er todelt. For det første skal oppgaven ta for seg årsaker til at det har vokst frem et åpent marked for private militære sikkerhetstjenester, og setter dette i sammenheng med tre drivkrefter som er identifisert av Kinsey (2006), 58-100: 1) Nedbemanning og rasjonalisering av statlige militære styrke og oppblomstring av borgerkriger og intrastatlige konflikter etter den kalde krigen, 2) utkontraktering og privatisering av oppgaver i vestlige staters militære styrker (primært i USA og Storbritannia), og 3) private militære sikkerhetsselskaper begynte å organisere seg etter regulære

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

bedriftsmodeller og etablerte seg som juridiske enheter med egne kommersielle interesser (*ibid.*) .

Den andre delen av problemstillingen ser nærmere på konsekvensene som følger av at oppgaver som tradisjonelt utføres av statlige militærapparater, settes ut til private aktører. Oppgaven besvarer dette spørsmålet ved å se nærmere på USAs bruk av det private militære sikkerhetselskapet Blackwater USA i konflikten i Irak. Gjennom å se på hvordan Blackwater USA ble brukt, hvilke oppgaver selskapet løste, og hvilken rolle selskapet hadde i konflikten, skal denne oppgaven bidra til å belyse mulige konsekvenser av at private militære selskaper blir brukt til å løse sikkerhetsoppgaver i konfliktområder. For å besvare den ovennevnte problemstillingen, er det nødvendig å belyse følgende forskningsspørsmål:

- 1. Hvorfor er det attraktivt for stater å benytte private militære sikkerhetselskaper i dag?**
- 2. Hvorfor brukte amerikanske myndigheter Blackwater USA under konflikten i Irak på 2000-tallet?**
- 3. I hvilken grad og på hvilken måte hadde bruken av Blackwater USA konsekvenser for militære og politiske målsettinger for intervensjonen i Irak?**

Denne oppgaven peker på at privatisering av militære sikkerhetsoppgaver er en pågående trend, og at denne trenden er drevet av en økt etterspørsel blant både statlige, ikke-statlige og private aktører. Denne utviklingen sees i sammenheng med endringene i det globale konfliktbildet etter den kalde krigens slutt, og en oppblomstring av irregulære kriger. Aktørene i disse irregulære krigene er både statlige og ikke-statlige. Siden starten av 2000-tallet har det også vært en storstilt statlig privatisering og utkontraktering av sikkerhetsoppgaver som har drevet en voldsom vekst i bransjen for privat militær sikkerhet. Hovedsakelig er det behovet for sikkerhetstjenester i Irak og Midtøsten som har drevet utviklingen og veksten i markedet de senere årene.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

1.2 Privat militærmakt - et historisk tema med fornyet aktualitet

I et historisk perspektiv, har privat militærmakt understøttet ulike aktørers ønske om innflytelse, tilgang til, eller beskyttelse av materielle verdier og ressurser. I antikken og tidlig middelalder i Europa var soldatyrket en måte for privatpersoner å livnære seg på ved at man påtok seg tjeneste i profesjonelle leiehærer, eller “frie kompanier” (Singer 2003, 29-32; Kinsey 2006, 40-46). Gjennom teknologiske nyvinninger og fremveksten av idéen om nasjonalstaten i Europa, fant det sted en politisk og ideologisk utvikling som fremmet en idé om statlig suverenitet og maktmonopol innenfor nasjonalstatens definerte territorium. Denne teknologiske og ideologiske utviklingen førte til at profesjonelle leiehærer ble erstattet av store vernepliktshærer, og etterspørselen etter privat militærmakt bortfalt nesten helt i Europa (Singer 2003, 29-32; Kinsey 2006, 41-42). Men, til tross for at behovet og markedet for privat militærmakt falt bort i Europa, eksisterte det fortsatt et behov for private militære tjenester i de europeiske koloniene. Behovet som koloniherrerne hadde for å sikre interesser og innflytelse i kolonistatene eksisterte frem til kolonistatene begynte å løsrive seg fra koloniherrerne. I frigjøringsprosessen oppsto det behov i de tidligere koloniene for å bygge opp statlige institusjoner, og understøtte et sentralisert styresett etter europeisk modell. Dette bidro blant annet til å øke behovet for private militære sikkerhetstjenester som kunne styrke de nye statenes militære kapasitet og kapabilitet (Singer 2003, 37).

Enkeltpersoner med militær bakgrunn ble brukt av de tidligere koloniherrerne i det skjulte for å opprettholde politiske og kommersielle interesser i de tidligere koloniene (Kinsey 2006, 43-50). Med utviklingen mot en mer fordekt bruk av individuelle leiesoldater for å oppnå politiske målsettinger, vokste det også frem et negativt sentiment i det internasjonale samfunnet mot privat militær virksomhet. Men, etablering av det britiske sikkerhetsselskapet *Watchguard* i 1967 signaliserte et nytt initiativ fra den private militære industrien for å skape et mer åpent marked for private militære sikkerhetstjenester for å bidra til å oppfylle vestlige og internasjonale politiske målsettinger (*ibid.*, 46-47). Vestlige staters økende privatisering av statlige tjenester og oppgaver har også bidratt til å fremme utviklingen av et mer åpent marked for private militære sikkerhetstjenester. Tilbyderne i markedet (de private militære

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

sikkerhetsselskapene) organiserer seg i dag etter anerkjente bedriftsmodeller og følger de pålagte lover og regler for å kunne drive lovlig forretningsvirksomhet (Singer 2003, 45).

Deltagelse i konflikt og krig er en naturlig konsekvens av selve forretningsidéen med private militære sikkerhetstjenester, og flere akademikere peker på profitt som en betydelig motivasjon for disse selskapene. Profitt utgjør åpenbart en del av motivasjonen, men også en ideologisk motivasjon kan ligge til grunn for slik virksomhet. Selv anså Blackwater USA seg som en forlengelse av det amerikanske statlige militærapparatet, og hadde et ønske om å bidra til at USA oppnådde sine politiske målsettinger i Irak. Det første moderne private militære sikkerhetsselskapet *Watchguard* kan nevnes som et annet eksempel på et privat militært sikkerhetsselskap som hadde utgangspunkt i en idé om å opptre i tråd med britiske politiske målsettinger.

I dag ser det ut til at deltagelse i regulære kamphandlinger er det mest kontroversielle spørsmålet for private militære sikkerhetsselskaper. Samtidig ser det også ut til at privatisering av slike oppgaver er unntakene når det gjelder privatisering og anbudskontrakter for militære oppgaver i vestlige land. Private militære sikkerhetsselskaper fremstår som kapable aktører som har både evne og vilje til å bidra til å fremme nasjonale og internasjonale målsettinger om økt sikkerhet. Det vil i økende grad bli nødvendig for stater og overnasjonale institusjoner å forholde seg til private militære sikkerhetsselskaper i en internasjonal kontekst.

1.3 Avgrensninger

Denne oppgaven tar for seg private militære sikkerhetsselskaper i en internasjonal kontekst. Det er et stort antall perspektiver og faktorer som spiller inn i dette temaet, og kompleksiteten er høy. Av hensyn til omfanget av denne masteroppgaven er det derfor nødvendig med enkelte avgrensninger innenfor temaet.

De fremtredende perspektivene handler om regulering og juridiske forhold mellom det statlige og private, staten som suveren aktør, statens maktmonopol og privat militærmakt. Alle disse perspektivene er gjenstand for selvstendig studium med tilhørende litteratur, forskning, studier og teori. Det er ikke mulig å omfavne

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

alle perspektiver eller studier innenfor rammene av denne masteroppgaven med hensyn til både tid og omfang. Forfatterne har likevel søkt å belyse de sentrale utfordringene som er knyttet til de enkelte perspektivene, men tar først og fremst et militærteoretisk utgangspunkt for å belyse oppgavens problemstilling. Juridiske diskusjoner ligger utenfor denne oppgavens fokus.

Private militære sikkerhetselskaper er ikke utelukkende et vestlig fenomen, men er en global industri. Denne oppgaven konsentrerer seg imidlertid om hvordan slike selskaper opptrer i en vestlig kontekst. Flere akademikere peker på USA som en av de største oppdragsgiverne til vestlig privat militærindustri, og selskapet Blackwater USA var også et selskap med utspring i USA.

Blackwater USA er valgt som case i denne oppgaven. Selskapet var ikke blant de største, men var likevel et av de private militære sikkerhetselskapene som fikk betydelige kontrakter. Blackwater USA arbeidet tett på amerikanske myndighetspersoner i Irak, og var involvert i flere episoder der flere sivile liv gikk tapt. Selskapets metoder og bruk av maktmidler var kontroversielt, og det ser ut til at selskapet opptrådte med de samme fullmaktene som amerikanernes regulære styrker. Dette skiller seg fra andre store private militære sikkerhetselskaper som var engasjert av de amerikanske myndighetene i Irak, og er derfor interessant å se nærmere på. Blackwater USA opphørte dessuten i 2010, noe som var en konsekvens av blant annet selskapets virksomhet i Irak. Det er viktig å anerkjenne at private militære sikkerhetselskaper også har ikke-statlige og ikke-vestlige stater som oppdragsgivere, men av hensyn til oppgavens omfang er disse utelatt her.

1.4 Begrepsapparat om private militære sikkerhetselskaper

Ulike forfattere har tatt i bruk forskjellige begreper når de skriver om private sikkerhetselskaper og aktørene i det private sikkerhetsmarkedet. Østensen (2013) gjør en gjennomgang av de vanligste begrepene, og velger selv å bruke begrepet *private military and security firms* (PMSC) som en samlebetegnelse for alle tjenestetilbyderne i sikkerhetsmarkedet: “[...] *PMSCs are broadly understood as commercial companies operating globally to supply military and security services on land or sea*” (*ibid.*, 25).

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

PMSC fungerer som et samlebegrep, men bidrar ikke nevneverdig til å klassifisere eller skille mellom de ulike selskapene som opererer i sikkerhetsmarkedet. Østensen (*ibid.*, 22-35) argumenterer for at PMSC-begrepet samler betegnelsene *private military company* (PMC) og *private security company* (PSC) i ett begrep, og fremholder også at slike selskaper ikke er formidlere av leiesoldater.

Kinsey (2006, 8), på sin side, bruker begrepene PMC og PSC, men legger også til kategoriene *private combat companies* (PCC) og *freelance operators*. Kinsey (2006) bruker begrepet PCC som et teoretisk konstrukt, da det ikke finnes noen faktiske selskaper i denne kategorien (*ibid.*, 13). *Freelance operators* er en kategorisering som minner om tradisjonelle leiesoldater, der enkeltindivider selger sine militære ferdigheter og ekspertise (*ibid.*, 18-19). I tillegg bruker Kinsey to kategorier som han benevner *proxy military companies* og *commercial security companies*, som han anser som kategorier under henholdsvis PMC- og PSC-begrepene (*ibid.*, 15-16, 18). *Proxy military companies* er selskaper som opererer i nært samarbeid med selskapets egne nasjonale myndigheter, og retter sin virksomhet inn mot å understøtte regjeringens offisielle forsvars- og sikkerhetspolitiske målsettinger (*ibid.*, 15-16). *Commercial security companies*, derimot, er selskaper som først og fremst retter sin virksomhet mot det sivile markedet for sikkerhetstjenester, herunder vekttertjenester, privat fengselsdrift og lignende (Kinsey 2006, 18). Videre gjør Kinsey et forsøk på å kategorisere PMC og PSC etter deres arbeidsmetoder og villigheten til å anvende dødelig makt (*ibid.*, 9-12).

I motsetning til Kinsey, bruker Singer (2003) hovedsakelig ett begrep når han skriver om kommersielle selskaper som leverer militære tjenester, eller tjenester til militære aktører: *Private military firm* (PMF). Singer definerer PMF som “[...]business organizations that trade in professional services intricately linked to warfare [...] that specialize in the provision of military skills, including combat operations, strategic planning, intelligence, risk assessment, operational support, training, and technical skills” (*ibid.*, 8). Videre avviser både Singer (2003) og Østensen (2013) at det er en funksjonell distinksjon mellom PMC og PSC, og påpeker at forsøk på kategorisere tjenestetilbydere som enten aktive eller

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

passive, eller å klassifisere tjenestene som offensive eller defensive, tjener liten hensikt (Singer 2003, 88-91; Østensen 2013, 22-27).

Denne oppgaven bruker terminologien private militære sikkerhetsselskaper som en ekvivalent til det Singer (2003) betegner som PMF, da det først og fremst er det militære segmentet av det globale sikkerhetsmarkedet som er tema i denne oppgaven. Videre forholder denne oppgaven seg til Singers (*ibid.*, 91-100) “*tip of the spear*” inndeling, som deler private militære sikkerhetsselskaper inn i tre kategorier: 1) *Military provider firms*, 2) *military consulting firms* og 3) *military support firms*. Førstnevnte kategori rommer de selskapene som tilbyr tjenester som er direkte knyttet til kamphandlingene i en konflikt, og griper inn i det som oppfattes som kjernevirksomheten til statlige militære avdelinger. Det kan være deltagelse i kamp, militær sikring av installasjoner og fasiliteter, eller spesialistkompetanse for å operere avanserte våpensystemer eller annen teknologisk ekspertise som kunden ikke selv besitter (*ibid.*, 92-95).

Den andre kategorien består av de selskapene som tilbyr rådgivning, trening, opplæring, veiledning og instruksjon til militære enheter på alle organisatoriske nivåer. Disse er, i det vesentlige, konsulentselskaper som ikke selv deltar aktivt i kamphandlinger, men som gir råd til militære enheter, ledere og organisasjoner (*ibid.*, 95-97). Den siste kategorien inneholder de selskapene som tilbyr tjenester som understøtter den militære innsatsen, som logistikk- og transporttjenester, vedlikeholdstjenester og driftsoppgaver knyttet til militære installasjoner og fasiliteter (*ibid.*, 97-100). Singer (*ibid.*, 99) plasserer også selskaper som driver innenfor militær etterretning, informasjonsoperasjoner og psykologiske operasjoner i den tredje kategorien.

1.5 Metode

Denne oppgaven anvender kvalitativ metode, og kan sies å være en kombinasjon av en beskrivende enkeltcasestudie og en gjennomgang av eksisterende akademisk litteratur og forskning om privatisering av sikkerhet, og privat militærmakt (Andersen 2013, 61-89; Johannessen et. al. 2010, 199-203; Yin 2014, 29-30). Oppgaven tar for seg både utvikling av privat militærmakt over tid, og ser på

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

forhold i og mellom makro- og mesonivået som påvirker anvendelse og etterspørsel av private militære sikkerhetstjenester.

Datagrunnlaget for oppgaven er hentet fra eksisterende litteratur og akademiske arbeider som omhandler privatisering av sikkerhetstjenester og privat militærmakt, og det teoretiske grunnlaget er hovedsakelig hentet fra samfunnsvitenskapen og militærteorien. Oppgaven er først og fremst en analytisk oppgave og gjør en kvalitativ analyse av kildene (Grønmo 2004, 142-151). For å sikre en tilstrekkelig grad av troverdighet i kildematerialet, har forfatterne sett hen til anerkjente tidsskrifter og publisert faglitteratur. Oppgavens validitet bygger på at litteratur og artikler er skrevet av anerkjente akademikere og forfattere som i tillegg er sitert i annen faglitteratur (*ibid.*, 252-258). Systematisk innsamling og gjennomgang av artikler, litteratur og kilder har også bidratt til justering og tilpasning av datainnsamling underveis i arbeidet. Grønmo (*ibid.*, 259-260) peker på at systematisk tilpasning av datainnsamling er en strategi som kan anvendes for å forbedre datakvaliteten i kvalitative studier. På den annen side er privat militærmakt og studien av private militære sikkerhetsselskaper som aktør i internasjonalt sikkerhetsarbeid et nokså nytt fenomen. Tilfanget av kilder og informasjon er begrenset, og det synes å være et ungt akademisk felt som generelt fremstår med en skeptisk holdning til privatisering av militærmakt.

De metodiske svakhetene i denne oppgaven anses først og fremst å være knyttet til den utstrakte bruken av sekundærkilder. Subjektive fremstillinger, faglig bakgrunn og forforståelse påvirker informasjonen og analysene som er foretatt i kildelitteraturen. Reliabiliteten og validiteten er forsøkt styrket ved at forfatterne har tatt i bruk flere ulike kilder for å bedre datakvaliteten i oppgaven. Med et bredt datagrunnlag søker oppgaven å favne de ulike perspektivene som fremkommer i litteraturen. Dette anses å styrke oppgavens reliabilitet og validitet.

Teorikapittelet og den historiske gjennomgangen er basert på eksisterende litteratur og artikler. Beskrivelsen og gjennomgangen av Blackwater USA er gjort på grunnlag av det som finnes dokumentert i bøker, artikler og studier. Oppgaven ser hen til litteratur skrevet av forfattere som både er kritiske og støttende til den private militære sikkerhetsindustrien, og søker på den måten å romme et nyansert bilde av private militære sikkerhetsselskaper som aktører i dagens internasjonale sikkerhetsarbeid.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Det er enkelte svakheter knyttet til beskrivelsen av Blackwater USA som case i denne oppgaven. For det første kan det være enkelte unøyaktigheter i selve fremstillingen av casen som resultat av reliabiliteten i kildene som er brukt. Det er hovedsakelig brukt to kilder til informasjon om Blackwater USA. Forfatteren av den ene boken er en journalist med et svært kritisk perspektiv på private militære sikkerhetsselskaper, mens den andre boken er skrevet av grunnleggeren av Blackwater USA, Erik Prince. Begge forfatterne er tydelig farget av sin egen forforståelse og perspektiver. Denne oppgaven forsøker å balansere perspektivene i de to kildene ved å kun inkludere elementer som er helt eller delvis sammenfallende hos de to forfatterne, og hvor informasjonen også har vært mulig å bekrefte i annen litteratur, artikler og dokumentasjon.

Det kan synes vanskelig å gjøre generaliseringer med utgangspunkt i enkeltcasestudier, og i denne oppgaven er det USAs bruk av Blackwater USA som er utgangspunktet for analyse og generalisering. Den beskrevne situasjonen er unik, og tilfellet med Blackwater USA er også spesiell sammenlignet med andre private militære sikkerhetsselskaper var engasjert av amerikanske myndigheter i samme tidsperiode. Sett hen til at Blackwater USA er et spesielt tilfelle innen bransjen for private militære sikkerhetsselskaper, er det vanskelig å peke på noen generelle trekk eller forhold som gjør seg gjeldende for det militære segmentet av sikkerhetsbransjen som helhet. Blackwater USA er ikke representativt for alle selskaper i den private militære sikkerhetsbransjen, noe også selskapets unike posisjon hos de amerikanske myndighetene bidrar til å understreke. Eksempelet med Blackwater USA egner seg likevel til å få frem flere av dilemmaene og kontroversene som finnes omkring private militære sikkerhetsselskaper, og kan bidra til å få frem noe av de mer subtile mekanismene i dynamikken mellom staten og private militære sikkerhetsselskaper.

Videre tar denne oppgaven perspektiver fra militær doktrine for opprørsbekjempning. Militære doktriner er ikke vitenskapelige tekster, men beskriver prosedyrer, tenkning og handlemåter for å håndtere militære problemer. Militære doktriner er i stor grad utviklet på bakgrunn av historiske erfaringer, og innenfor den militære profesjonen anses doktriner som en dokumentasjon av «beste praksis». Der hvor oppgaven referer til militære doktriner er det for å beskrive hvordan den militære organisasjonen ønsker å løse en oppgave. Field

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Manual 3-24 (FM 3-24) *Counterinsurgency* er en amerikansk militær publikasjon. FM 3-24 ble forsøkt implementert både i Irak og Afghanistan for å bekjempe de pågående opprørene. Det kan imidlertid være en kritikk mot doktrinen for opprørsbekjempning at det er vanskelig å finne eksempler på at den har blitt fullt ut implementert i en militær operasjon. Det er ikke innenfor denne oppgaven å gå nærmere inn på implementering og gjennomføring av doktrinen for opprørsbekjempning, men doktrinen fremstår som en relevant tilnærming da bruken av private militære sikkerhetselskaper har foregått i parallell med at de amerikanske militære styrkene har forsøkt å innføre metodikk fra FM 3-24 for å bekjempe opprøret i både Irak og Afghanistan.

Analysen i oppgaven kan sies å være farget av perspektivene og fremstillingene i litteraturen som er lagt til grunn for oppgaven. Men, selv om casen er svært avgrenset, er det likevel mulig å gjøre enkelte analytiske generaliseringer ved å anvende casen til å belyse teoretiske prinsipper, modeller og perspektiver (Yin 2014, 40-45). I tillegg setter oppgaven tilfellet med Blackwater USA i sammenheng med både den historiske utviklingen, og flere teoretiske perspektiver om privat militærmakt.

1.6 Oppgavens oppbygging

Oppgaven svarer på problemstillingen gjennom å vurdere flere teoretiske perspektiver. Det første perspektivet er et historisk perspektiv, der oppgaven belyser privat militærmakt i en historisk kontekst. Det andre perspektivet er et samfunnsperspektiv, der private militære sikkerhetselskaper settes i sammenheng med dagens internasjonale verdensorden. Det tredje perspektivet er en militærteoretisk tilnærming som har til hensikt å belyse den praktiske anvendelsen og betydningen av private militære sikkerhetselskaper i dagens konflikter. Oppgaven er bygget opp rundt åtte kapitler.

Det første kapitlet tar for seg oppgavens tema, problemstilling og metodiske betraktninger. Kapitlet gir også en gjennomgang av de viktigste perspektivene og funnene i oppgaven. Det andre kapitlet redegjør for bakgrunnen for det private militære sikkerhetsmarkedet, og presenterer de viktigste temaene og problemstillingene innen feltet. Studien av private militære

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

sikkerhetsselskaper kan henges opp i blant annet samfunnsforskning, historieforskning og militærteorien.

Det tredje kapittelet er oppgavens teorikapittel og redegjør for de sentrale teoretiske perspektivene om private militære sikkerhetsselskaper. Til tross for at det er et fenomen med en lang historie, ser det ut til at det er forholdsvis nytt akademisk felt. De tre første kapitlene bidrar til å gi en innføring i grunnlaget for studien av private militære sikkerhetsselskaper.

Kapittel fire svarer på oppgavens første forskningsspørsmål, og bygger på teorien i kapittel tre. Kapittelet belyser hvorfor det er attraktivt for stater å benytte private militære sikkerhetsselskaper. Dette belyser samtidig problemstillingens første del som handler om årsakene til at private militære sikkerhetsselskaper har blitt aktører i dagens konfliktområder.

Kapittel fem redegjør kort for den militære intervensjonen og den amerikanske opprørsbekjempningen i Irak. Kapittelet bidrar til å gi et grunnlag for de to påfølgende kapitlene som tar for seg Blackwater USA.

Kapittel seks svarer på forskningsspørsmål to, og ser på hvorfor amerikanske myndigheter brukte Blackwater USA under konflikten i Irak på 2000-tallet. Kapittelet går nærmere inn på Blackwater USA som var en av de mest kontroversielle leverandørene av private sikkerhetstjenester under USAs operasjoner i Irak på 2000-tallet. Etter en rekke kontroverser ble selskapet Blackwater USA solgt, og endret navn.

Kapittel syv tar for seg det tredje forskningsspørsmålet: "I hvilken grad og på hvilken måte hadde bruken av Blackwater USA konsekvenser for militære og politiske målsettinger for intervensjonen i Irak?" Kapittelet ser på konsekvensene av Blackwater USAs operasjoner i Irak, og tar for seg konsekvenser for det militære oppdraget og de politiske målsettingene ved intervensjonen i Irak. Kapittel syv ser også på hvordan Blackwater USAs operasjoner og metoder påvirket det sivile samfunnet, og hvilke konsekvenser dette til slutt fikk for selskapet.

Kapittel seks og syv bidrar til å svare på problemstillingens andre del, og ved å se på Blackwater USA som et tydelig eksempel, søker oppgaven å belyse mulige konsekvenser av at private militære sikkerhetsselskaper tas i bruk innen

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

rammene av en militær intervensjon. Til slutt gir kapittel åtte en oppsummering av oppgaven, de viktigste funnene, og mulige implikasjoner av disse.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

2. Bakgrunn

“The growing willingness to employ private force and subsequent erosion of the taboo against mercenarism signal a return to the premodern norm of medieval times [...] Moreover, states are no longer the principal actors in international affairs as they were a century ago”

McFate (2014, 6)

Flere studier tar for seg omfanget av staters anbudskontrakter og kjøp av private militære sikkerhetstjenester, og det synes å være noe variasjon med hensyn til hvilke tjenester som ulike myndigheter setter ut til private selskaper (Petersohn og Fellow 2008; Havnelid 2006; Spearin 2011; Østensen 2013). Blant annet peker Petersohn og Fellow (2008) på at oppgaveporteføljene strekker seg fra vakthold og objektsikring til logistikkstøtte, etterretning, opplæring av militære styrker og direkte involvering i kamphandlinger side om side med nasjonale militære styrker. I Norge har så langt flere militære vedlikeholds- og forsyningstjenester blitt satt ut på tilbud til private aktører (Svendsen 2009). Dette kapitlet skal bidra til å sette privatisering av militærmakt i en aktuell kontekst. Studiet av private militære sikkerhetsselskaper og privat militærmakt er riktignok et smalt akademisk felt, men de samfunnsmessige følgene av en økt privatisering av militærmakt kan få betydning både i en nasjonal og internasjonal kontekst.

2.1 Et privat marked for militærmakt

Statenes rasjonalisering og nedbemanning av sikkerhetsstyrker har bidratt til å skape et marked for private aktører i sikkerhetsbransjen (Kinsey 2006, 94-110; Petersohn og Fellow 2008, 2-5). Dette er også tilfellet i Norge, der Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD) fremholder at “[d]en sivile støtte til Forsvaret skal imidlertid i størst grad baseres på kommersielle ordninger og samarbeid med sivil sektor gjennom leveranse- og beredskapsavtaler” (FFOD 2014, 52). Fremveksten av private sikkerhetsselskaper og behovet for private sikkerhetstjenester er drevet av mekanismer som påvirker hverandre gjensidig. Petersohn og Fellow (2008, 2) påpeker at nasjonale myndigheters hensikt med å kjøpe private sikkerhetstjenester først og fremst er å effektivisere og rasjonalisere bruken av statens egne ressurser. I tillegg kan kjøp av private tjenester være en

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

metode for å tilegne seg ressurser som staten i utgangspunktet ikke disponerer. I Irak og Afghanistan har både USA, Storbritannia, og andre nasjoner kjøpt både væpnede og ikke-væpnede tjenester for at deres nasjonal militære ressurser skulle kunne brukes mer effektivt og direkte i kampen mot opprørsstyrkene (Svendsen 2009, 9).

Private militære sikkerhetsselskaper leverer tjenester til offentlige myndigheter, privatpersoner, bedrifter og andre organisasjoner. Etterspørselen i markedet regulerer hvilke tjenester selskapene tilbyr, og innenfor privat sikkerhet finnes det et marked for kjøp og salg av tjenester innenfor hele konfliktspekteret fra fred til krig, der selskaper tilbyr både offensive og defensive tjenester (Havnelid 2006). I Spears (2006) studie er det også dokumentert hvordan private militære sikkerhetsselskaper har vært brukt for å direkte oppnå politiske målsettinger, og Havnelid (2006) belyser hvordan private sikkerhetsselskaper kan ha innvirkning på staters utenriks- og sikkerhetspolitikk. I norsk sammenheng er det den statlige militærmaktens oppgave å ivareta statssikkerheten, og bidra til samfunnssikkerheten (FFOD 2014, 51). Samtidig understreker norsk militær doktrine at “[p]rinsippet om sivil støtte til Forsvaret i krise og krig utgjør selve kjernen i det tradisjonelle totalforsvarskonseptet” (*ibid.*, 52). I dette ligger en erkjennelse av at statsapparatet og de militære styrkene har begrensede ressurser, og at samarbeid mellom militære og sivile myndigheter, og kommersielle aktører er en nødvendighet.

Det er godt dokumentert at det internasjonale markedet for militære sikkerhetstjenester har vokst betydelig som resultat av USAs invasjon av Irak i 2003. Mange stater har gjort seg avhengige av å kjøpe tjenester fra private selskaper for å supplere kapasitet, kapabilitet og kompetanse i de stående nasjonale styrkene (Kidwell 2005, 3; Kinsey 2006, 111-127). I dag tilbyr flere private selskaper et bredt spekter av tjenester til både privatpersoner, ikke-statlige organisasjoner, multinasjonale bedrifter og nasjonale myndigheter (Havnelid 2006, 32-36; Avant 2010, 230-235). Det totale omfanget og innholdet av alle typer oppgaver som settes ut til private sikkerhetsselskaper er ikke kjent da bransjen er preget av høy grad av hemmelighet rundt sine oppdrag, men flere vestlige stater ser ut til å benytte seg av private militære sikkerhetsselskaper i varierende omfang (Avant 2005, 231-232). Blant annet er flere av Norges

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

viktigste allierte, USA og Storbritannia, betydelige oppdragsgivere (Kinsey 2006, 94-110; Havnelid 2006, 31-34; Krahmann 2013, 60-62). Private sikkerhetsaktører opptrer regelmessig både på nasjonale og internasjonale arenaer (Kinsey 2006, 1-7; Alexandra et.al. 2008, 1-15, 203-213; Østensen 2013, 11).

Regulering av markedet for sikkerhetstjenester er også et sentralt tema i litteraturen, og det ser foreløpig ikke ut til at noen funksjonell regulering kommer på plass i overskuelig fremtid. Aktørene i markedet jobber stadig for å øke bransjens legitimitet og posisjon som bidragsytere i konfliktområder i verden (Kinsey 2006, 149-150; Østensen 2013, 11-22). Kinsey (2006) og Krahmann (2013) peker på at dagens praksis med bruk av private sikkerhetsselskaper i militære roller er i ferd med å skape ny presedens og nye normer som er i ferd med å endre det tradisjonelle synet på statens voldsmonopol. Det er denne pågående normendringen og forskyvningen av grensen mellom statlig og private sikkerhetstjenester som er tema i denne oppgaven.

2.2 Private militære sikkerhetsselskaper i det internasjonale samfunnet

Svendsen (2009) argumenterer i sin forskning for en tradisjonell og konservativ tilnærming til private sikkerhetsselskaper, der maktanvendelse er å anse som et rent statlig anliggende. Utfordringen med dette synet er imidlertid åpenbar på den internasjonale arenaen, der enkelte stater systematisk engasjerer private militære sikkerhetsselskaper. Østensen (2013, 13-16) påpeker at private militære sikkerhetsselskaper er *de facto* legitime aktører på den internasjonale arenaen i kraft av at de påtar seg oppgaver og roller i det internasjonale sikkerhetsarbeidet ved blant annet å levere tjenester til organisasjoner som FN. Store internasjonale bedrifter synes også å være en betydelig kunde gjennom behov for beskyttelse av fasiliteter og installasjoner (Kinsey 2006, 58-71). Blant annet har situasjoner som den betydelige piratvirksomheten utenfor Somalia og angrepet på olje- og gassanlegget i In Amenas i Algerie bidratt til å synliggjøre behovet som selskaper med operasjoner i områder med forhøyet trusselnivå har for å beskytte blant annet viktig personell, installasjoner, verdifulle råvarer og last (Østensen 2013, 6).

I Irak har blant andre USA leid inn private militære sikkerhetsselskaper som for eksempel Blackwater USA til å utføre oppgaver knyttet til vakthold, objektsikring, livvaktstjenester og væpnet eskorte i konfliktområder. Svendsen

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

(2009, 13-17) peker på at i konfliktene i både Irak og i Afghanistan, har private militære sikkerhetsselskaper spilt en rolle med å avlaste militære styrker med enkelte oppgaver, slik at de militære styrkenes innsats kan prioriteres til andre oppgaver. Kinsey (2006, 106-110) argumenterer for at bruken av private sikkerhetsselskaper kommer til å øke i fremtiden, og at sivile tjenesteytere i økende grad vil bli integrert i de statlige militære styrkene.

2.3 Oppsummering

Dette kapittelet har gitt en gjennomgang av sentrale studier, og tar for seg ulike perspektiver som fremmes i akademiske miljøer. Østensen (2013) peker på private militære sikkerhetsselskaper som *de facto* aktører i dagens internasjonale konfliktbilde som er i ferd med å bygge seg opp både legitimitet og innflytelse ved å påta seg oppdrag på vegne av både stater, internasjonale organisasjoner og overnasjonale organer. Forfattere som Svendsen (2009) og Avant (2010) uttrykker på sin side skepsis til denne utviklingen fordi det truer grunnleggende demokratiske prinsipper og bidrar til å redusere det statlige voldsmonopolet på det nasjonale og internasjonale plan. Privatisering er også en politisk prosess for å redusere statens kostnader og driftsutgifter. Private militære sikkerhetsselskaper kan engasjeres på kontrakt for et bestemt oppdrag, og er ikke en fast utgift på statsbudsjettet slik som en stående nasjonal hær. Videre skal oppgaven gå nærmere inn på den historiske utviklingen av statlig og privat militærmakt, og enkelte samfunnsmessige problemstillinger knyttet til privatisering av militærmakt

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

3. Teori - Privat militærmakt, utviklingen og dagens konfliktbilde

“Throughout history the participants in war were often for-profit private entities loyal to no one government [...] Indeed, when one takes a broad view of history, the “state” itself is a rather new unit of governance [...] Moreover, it drew from the private violence market to build its public power”

P.W. Singer (2003, 19-20)

Dette kapittelet tar for seg privat militærmakt i en historisk og samfunnsvitenskapelig kontekst, og ser nærmere på det teoretiske grunnlaget for privatisering av sikkerhet. Kapittelet belyser at staters maktmonopol i Europa har vært en gradvis utvikling drevet av både teknologiske og ideologiske fremskritt. Derest går oppgaven inn på perspektivet om militærmakt og krigføring som politiske virkemidler. Kapittelet gjennomgår grunnlaget for statens legitimitet for maktutøvelse og relasjonen mellom det sivile samfunnet og statens militære maktapparat som utgangspunkt for å forstå ulike perspektiver og problemstillinger knyttet til privatisering av militærmakt. I dag er det en fremtredende oppfatning av at privat militærmakt står i et motsetningsforhold til statens ansvar for å skape sikkerhet for sin egen befolkning. Sikkerhet er et offentlig gode, og spørsmålet om privatisering innen sikkerhetssektoren reiser flere prinsipielle spørsmål knyttet til blant annet myndighet, legitimitet, regulering og kontroll.

3.1 Statlig og privat militærmakt i et historisk perspektiv

Svendsen (2009, 18-19) argumenterer for at dagens private sikkerhetsselskaper har betydelige likhetstrekk med såkalte militære entreprenører som tok på seg oppgaven med å rekruttere og utruste avdelinger bestående av leiesoldater på vegne av føydalherrene i Europa i perioden før 30-årskrigen (1618-1648). Etter tredveårskrigen, og med utvikling av nasjonalstatene og store vernepliktige militære avdelinger, forsvant nærmest leiehærene fra Europa (*ibid.*, 12). Til tross for dette peker Svendsen (*ibid.*, 12-13) på at et betydelig marked for privat militærmakt ble opprettholdt i de europeiske koloniene gjennom de store handelsselskapene, og at det var oppløsningen av disse som førte til at de store private hærene opphørte på midten av 1800-tallet. Det var ikke før begynnelsen av

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

1990-tallet at markedet for private sikkerhetstjenester fikk en kraftig vekst, blant annet som et resultat av betydelig reduksjon og effektivisering av de store nasjonale militære organisasjonene som var blitt opprettholdt gjennom den kalde krigen (*ibid.*, 14).

Kinsey (2006, 34-40) ser også hen til tidlig middelalder i Europa i sitt historiske tilbakeblikk på privat militær virksomhet, og ser denne virksomheten i lys av den gradvise statsdannelsen i Europa. Singer (2003, 19-39) på sin side sporer dagens private militære sikkerhetsindustri tilbake til antikken, og fremholder at antikkens imperier var avhengige av å leie profesjonelle hærer for å opprettholde sin posisjon og innflytelse (*ibid.*, 19-22). Etter Romerrikets fall, og gjennom hele middelalderen, var det en oppblomstring av såkalte “frie kompanier” bestående av leiesoldater i Europa. Disse private militære avdelingene ble leid inn av mektige føydalherrer i Europa, og utgjorde et viktig grunnlag for maktutøvelse og hevdelse av suverenitet for datidens konger og herskere (*ibid.*, 22-28).

I perioden 1560-1660 peker Kinsey (2006, 40-41) på at det gradvis vokste frem stående militære styrker som resultat av utviklingen av byråkratiske strukturer, og det pågikk en prosess der militærmakt ble sentralisert under kommando av suverene monarker. I takt med dannelsen av den moderne nasjonalstaten, og som resultat av den industrielle revolusjonen, ble behovet for privat militærmakt i Europa gradvis redusert. Nasjonalstatene sentraliserte kontrollen over militære maktmidler, og i kjølvannet av den franske revolusjonen, Napoleonskrigene (1789-1815), og oppblomstringen av nasjonalisme i Europa, ble private leiehærer ytterligere marginalisert (Kinsey 2006, 41-43; Singer 2003, 29-32). Introduksjonen av teknologiske nyvinninger, først og fremst musketten, muliggjorde opptrening av store hærer på kort tid, og størrelsen på hæren ble etterhvert mer avgjørende enn kvalitet og et høyt ferdighetsnivå hos den enkelte soldaten (Singer 2003, 29-32). Forvaltning, rekruttering, opprettholdelse og anvendelse av de store massehærene på slagfeltet krevde et byråkrati og forvaltningssystem som det bare var nasjonalstatene som klarte å organisere, og krigføring ble i økende grad et statlig anliggende (Singer 2003, 29-32; Kinsey 2006, 41-42).

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Singer (2003, 34-37) hevder imidlertid at behovet for privat militærmakt ble opprettholdt i de europeiske koloniene, og at de europeiske handelskompaniene i praksis opererte som private militære styrker for å skaffe seg, eller opprettholde, markeder og markedsandeler i koloniene. Gjennom dette ble handelskompaniene ansett som en forlengelse av staten, og bidro til å ivareta de europeiske nasjonalstatenes politiske interesser i de respektive koloniene (Kinsey 2006, 38-40, 34-37). Etterhvert som handelskompaniene opphørte og dekoloniseringen tok til utover 1900-tallet, ble markedet for privat militærmakt redusert til individuelle soldater som solgte sine tjenester til kommersielle selskaper, svake stater og opprørsgrupper i Latin-Amerika, Kina og Afrika (Singer 2003, 37). Parallelt med reduksjonen av privat militær virksomhet til individuell leiesoldatvirksomhet, vokste det frem et negativt sentiment i det internasjonale samfunnet mot leiesoldater og privat militær virksomhet. FNs resolusjon 44/34 (1989) er et tydelig uttrykk for et negativt sentiment mot leiesoldatvirksomhet.

Under den kalde krigen besto det private markedet for militære tjenester av enkeltsoldater som ble innleid av statlige og private aktører i de tidligere koloniene i Afrika og Midtøsten (Singer 2003, 37-38; Kinsey 2006, 43-50). Kinsey (2006, 43-44) peker på at staters bruk av private militære virkemidler i denne perioden først og fremst foregikk i det skjulte, men var like fullt et virkemiddel for å oppnå politiske målsettinger og ivareta kommersielle interesser i tidligere kolonier. Det første moderne britiske private militære selskapet, *Watchguard*, ble etablert i 1967 med målsetting om å yte private militære tjenester til stater i Midtøsten og Afrika (*ibid.*, 46-47). *Watchguard* var det første firmaet som forsøkte å etablere en formell business-relasjon med de britiske myndighetene, og søkte å opptre med britiske myndigheters samtykke og i samsvar med offisielle britiske politiske interesser (*ibid.*, 47).

3.2 Militærmakt er et politisk virkemiddel

Flere studier vier plass til å se nærmere på forholdet mellom nasjonalstaten og private militære aktører, og søker si noe om blant annet konsekvenser og årsaker i lys av demokratiske styringsprinsipper og verdier, statens voldsmonopol, etikk, legitimitet, legalitet og det sivil-militære forholdet i vestlige stater. Idéen om at det eksisterer en sosial kontrakt mellom borgere og statsapparatet står sentralt i

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

moderne teori om demokratisk styresett, og legitimeringen av statens eksistens og virksomhet (Audi 1999, 856). Den sosiale kontrakten mellom staten og dens borgere medfører blant annet legitimering av statens anvendelse av tvangsmakt overfor sine borgere for å sørge for at lov, orden og sikkerhet opprettholdes innenfor statens territorium (*ibid.*, 718-721, 855-856). Staten er dermed den eneste organisasjonen som legitimt kan bygge opp og anvende et maktapparat. Innenfor denne tradisjonen kan bruk av militærmakt og krigføring rettferdiggjøres i den grad det er nødvendig for staten å beskytte sine borgere. Militærteoretikeren Carl von Clausewitz argumenterte for at krig var et politisk virkemiddel, og bidro ved dette til å definere militærmakt som et politisk verktøy (McFate 2014, 65). Bruk av militære og sivile maktmidler er således blitt uløselig knyttet til statens utøvelse og projeksjon av makt, innflytelse og suverenitet både nasjonalt og i internasjonale relasjoner.

3.3 Relasjonen mellom det sivile samfunn og statens militære apparatet

Huntington (1964) skriver i sitt verk *“The Soldier and the State”* om forholdet mellom den militære profesjonen og det sivile samfunnet i et moderne liberalt demokrati. Rekrutterings- og kompetansegrunnlaget for private militære sikkerhetsselskaper er ofte å finne i de statlige militærapparatene, og den private industrien kan sies å være en utvikling, eller være en forlengelse, av profesjonaliseringen av det statlige militærapparatet. Hvis man aksepterer premisset om at private militære sikkerhetsselskaper er profesjonelle militære organisasjoner, kan Huntingtons (*ibid.*) argumenter om forholdet mellom det sivile og militære samfunnet bidra til å forklare den skeptiske holdningen til disse selskapene som man finner hos flere vestlige akademikere. Huntington (*ibid.*, 143-162) peker på at de liberale verdiene i dagens samfunn fremmer individualisme og at liberalisme som sådan er fiendtlig innstilt til militære institusjoner. For å belyse forholdet mellom det sivile og militære samfunnet skriver Huntington (*ibid.*):

“[L]iberalism does not understand and is hostile to military institutions and the military function [...] Liberalism originated in the assertion of the rights of the individual against the state. Liberal thought focused upon the relation of the individual to the state and the relations among individuals within a society.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Liberalism never questioned the existence of the state. Instead it presupposed the state's self-sufficiency and external security.” (Huntington 1964, 144,149)

Huntingtons (*ibid.*) argument er en kritikk av en naiv holdning i liberalismens idégrunnlag, der statens og befolkningens sikkerhet er nærmest tatt for gitt. Med dette som utgangspunkt trenger ikke liberalismen som idé for statlig styresett å romme konsepter og idéer om statens suverenitet, maktbruk og sikkerhet mot eksterne trusler. Liberalismen er først og fremst opptatt av forholdet mellom individet og staten. Dette står i motsetning til realismens perspektiv, der det er statens overlevelse og rolle som organisatorisk enhet som er det sentrale. Spørsmålet om privatisering av sikkerhet og militærmakt representerer en ny vinkling i debatten om forholdet mellom staten og befolkningen. Privatiseringsperspektivet introduserer profitt som tema i spørsmål om ansvar og myndighet til å ivareta befolkningens sikkerhet. I relasjonen mellom staten og individet, må private militære selskaper anses som en tredjepart som kan ha egne ambisjoner og motiver. Spørsmålet om legitimitet til å anvende makt, og kontroll med maktutøvelsen peker seg ut som viktige tema i debatten om privatisering av militærmakt.

Statlige institusjoner har i vestlige demokratier legitimitet gjennom at befolkningen deltar i det politiske liv og støtter regjeringens beslutninger, statens organisering og styresettet som sådan. Spørsmålet omkring privatisering av sikkerhet kan knyttes til både statens voldsmonopol og ansvaret for sine borgere, men også til hvordan det er mulig å opprettholde sosial, politisk og funksjonell kontroll med maktanvendelsen i et samfunn (Avant 2005, 3-5). Politisk kontroll med maktanvendelse omhandler myndighet til å bestemme over anvendelsen av maktmidler, funksjonell kontroll dreier seg om kontroll med hvilke maktmidler som skal være tilgjengelige, og sosial kontroll handler om at maktanvendelse skal skje i samsvar med aksepterte normer og verdier (*ibid.*, 5-6).

På den annen side dreier privatisering seg om en antatt effektivisering og reduksjon av kostnader (Petersohn og Fellow, 2008, 2). Men, privatisering medfører også risiko for at politiske hensyn erstattes med forretningsmessige hensyn, og at statens ansvar for borgernes sikkerhet forskyves til et kontraktsforhold mellom staten og en privat tjenesteleverandør. Det er mulig å

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

argumentere for at sikkerhet er et offentlig gode, og at privatisering har en negativ effekt på statens evne til å gi borgerne sikkerhet på grunn av tap av kontroll. Alexandra *et.al.* (2008) påpeker derimot at privatisering er en handling for å oppnå et offentlig gode uten at staten trenger å ha monopol på tjenesten: *“Privatization is a public act, by a public authority, for the achievement of a public good. It involves the creation of an anarchical institution, for the achievement of public goods.”* (Alexandra *et.al* 2008, 54).

For å motvirke effekten av at staten taper politisk, funksjonell eller sosial kontroll med maktanvendelse, blir regulering av markedet en sentral statlig oppgave for å sørge for at de offentlig interessene fortsatt blir ivaretatt (Avant 2005, 257-264; Alexandra *et.al* 2008, 43-54). Regulering må også bidra til å motvirke at private militære sikkerhetselskaper kan fremme sine egne interesser på bekostning av statens og befolkningens interesser. I det internasjonale samfunnet har privatisering av sikkerhet og private militære sikkerhetselskaper bidratt til å undergrave statens voldsmonopol fordi privatisering i seg selv medfører kompromisser i lys av statens mulighet til å utøve kontroll med maktanvendelsen (Avant 2005, 26). I en internasjonal kontekst er det betydelige utfordringer med hensyn til regulering av markedet for private militære sikkerhetstjenester.

Avants (2005) kritikk av privatisering med hensyn til tap av kontroll er en legitim bekymring. Singer (2003) skriver også at privatisering medfører en fare for at klienten (staten) blir avhengige av private tjenester. Staten kan dermed komme i et ugunstig avhengighetsforhold til den private militære industrien. Denne typen sårbarhet kommer tydelig frem i et eksempel det Canada hadde satt ut militære logistikkjenester til en privat leverandør i juli 2000 (Singer 2003, 160). I dette tilfellet var et fraktskip på vei tilbake fra Europa til Canada, med en canadisk militær avdeling, og omkring 550 kjøretøy, herunder stridsvogner og pansrede personellkjøretøy. I tillegg var det lastet ombord 350 containere med ammunisjon og sensitivt materiell. Som en følge av økonomisk uenighet mellom to underleverandører, nektet skipet å legge til kai før forholdene var bragt i orden. Kontraktsforhold mellom stater, leverandører og underleverandører bidrar til å komplisere gjennomføringen av militære operasjoner, og det canadiske eksemplet demonstrerer hvordan private selskapers økonomiske interesser har potensiale til å

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

påvirke statens militære evne. Singer (2003) påpeker at private selskaper ikke alltid er pålitelige tjenesteleverandører, og at kontrakter kan sies opp dersom selskapet finner at oppdraget ikke er lønnsomt.

Avant (2005, 1-30) er spesielt opptatt av statlig kontroll med maktbruk innenfor det gjeldende internasjonale sikkerhetspolitiske paradigme som bare anerkjenner stater som de eneste lovlige utøverne av makt og vold. Avant og Sigelman (2010) finner i sin studie at fremveksten av private militære sikkerhetsselskaper går på tvers av sentrale demokratiske prinsipper, og at utstrakt privatisering av militærmakten gjør det mulig for nasjonale myndigheter å omgå demokratiske mekanismer og godkjenningsprosesser (Avant og Sigelman 2010, 250-255). Dermed representerer staters bruk av private militære sikkerhetsselskaper en mulighet for omgåelse av sentrale demokratiske kontrollmekanismer som skal sikre at staten bruker de tilgjengelige ressursene i overensstemmelse med folkets meninger og vilje.

3.4 Begrenset konflikt og irregulær krig

Dagens konfliktbilde består i hovedsak av borgerkrig og intrastatlig konflikt (McFate 2014, 91-95; Baylis *et. al.* 2013, 55-57; Smith 2005, 267-305). Aktørene i konfliktene er både statlige og ikke-statlige i ulike valører, og består av både terrororganisasjoner, opprørsgrupper og private aktører med ulike motiver og ambisjoner. Utvikling av stadig mer destruktiv våpenteknologi og spredning av atomvåpen gjennom den kalde krigen har bidratt til å begrense omfanget av krigføring etter andre verdenskrig. Både Koreakrigen og Vietnamkrigen er eksempler på konvensjonelle kriger som har vært ført med begrensede midler og målsettinger med hensyn til maktmidler, geografi og politiske mål (Baylis *et. al.* 2013, 55-57). Statenes tilbakeholdenhet med å gå til total krig har ført til en oppblomstring og utvikling av asymmetriske taktikker og strategier som motmiddel mot en konvensjonell overmakt. Asymmetrisk krigføring, kjennetegnet ved begrensede konvensjonelle kriger, opprør, borgerkrig og irregulære krig, blomstret dermed opp under den kalde krigen (*ibid.*). Smith (2005, 4) motsetter seg imidlertid denne forståelse av begrepet asymmetrisk krigføring, og fremholder at det er avgjørende å oppnå asymmetri over en motstander i enhver konfrontasjon. Smith (*ibid.*) er opptatt av at krigføringens form er under endring,

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

og at sivile er en del av konfliktene på en annen måte enn tidligere: “*Civilians are the targets, objectives to be won, as much as an opposing force*” (*ibid.*, 3-4). Smith (*ibid.*, 301-305) legger også til at aktørene i dagens konflikter for det meste er ikke-statlige. Selv om Baylis *et. al.* (2013), Smith (2005) og McFate (2014) bruker litt ulike begreper, ser det ut til at de er samstemte om at det foregår en utvikling og endring som synes å påvirke metodene og målsettingene med krigføring og væpnet konflikt i dagens samfunn.

Baylis *et.al.* (2013, 56-58) bruker betegnelse “*postmodern war*”, McFate (2014, 90-100) betegner det som “*neomedieval warfare*”, og Smith (2005, 3-4, 267-305) bruker begrepet “*war amongst the people*” om utviklingen i moderne krigføring. *Neomedieval warfare* står i kontrast til *Westphalian warfare* (McFate 2014, 91-95). Sistnevnte begrep bruker McFate (*ibid.*) om situasjonen der krig anses utelukkende som et statlig anliggende, og en verdensorden der stater er de eneste legitime forvalterne og utøverne av voldsmakt. Dette paradigmet er også kjent som konvensjonell eller industriell krig, og utkjemper i stor skala av konvensjonelle militære styrker (McFate 2014, 91-92; Baylis *et. al.* 2013, 230-245). Det primære maktmiddelet innenfor dette paradigmet er de konvensjonelle militære styrkene som er statens verktøy for å projisere makt og sikre territoriell suverenitet i både nasjonal og internasjonal kontekst. Baylis *et. al.* (2013, 230-245) argumenterer for at konvensjonell militær styrke har begrenset nytte i dagens internasjonale verdensorden. Den konvensjonelle militærmaktens styrke er først og fremst teknologisk overlegenhet, og ved at den er organisert med tanke på å utkjempe og vinne avgjørende slag mot en likeverdig motstander (*ibid.* 2013, 234-241).

Neomedieval warfare paradigmet står i kontrast til konvensjonell krig og krigføring, og er kjennetegnet ved at partene kan være både statlige og ikke-statlige aktører (McFate 2014, 92). Dette er også kjent som irregulær krigføring i litteraturen, og utkjemper av kombinasjoner av irregulære styrker, væpnede grupper og konvensjonelle militære styrker. Innenfor rammene av irregulær krigføring er det ingen direkte sammenheng mellom overlegen konvensjonell militær styrke og evne til å oppnå strategisk seier (*ibid.*, 94-95). McFates (*ibid.*) tanker om *neomedieval warfare* har flere fellestrekk med Smiths (2005, 267-305) tenkning om *war amongst the people*. Private militære sikkerhetselskaper er også

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

aktører i dette bildet, og bidrar til å påvirke både det internasjonale konfliktbildet og internasjonale relasjoner i dagens verdensorden (McFate 2014, 100).

3.5 Oppsummering

I dette kapittelet har oppgaven tatt for seg den historiske utviklingen av privat militærmakt, statens monopolisering av maktbruk, og satt fremveksten av dagens private militære sikkerhetsselskaper i sammenheng med endringer i konfliktbildet. Dagens marked for private militære sikkerhetstjenester har gradvis utviklet seg fra individuelle leiesoldater under den kalde krigen til store selskaper som var i stand til å levere komplette kampsystemer til flere afrikanske nasjoner på 1990-tallet. Disse private militære styrkene kunne utfylle, forsterke eller erstatte svake staters militære apparater. Utover 2000-tallet leverte private militære sikkerhetsselskaper tjenester innenfor vakthold, eskorte og militære kjerneoppgaver (*military provider firms*), trening og opplæring av sikkerhetsstyrker (*military consulting firms*), logistiktjenester på ulike nivåer og andre militære støttetjenester (*military support firms*).

Dagens konfliktbilde består hovedsakelig av begrensede og irregulære konflikter, der statlige og ikke-statlige aktører med ulike motiver engasjerer seg i konfliktene. McFate (2014) argumenterer for et paradigmeskifte fra det han kaller *Westphalian warfare* til *neomedieval warfare*. Dette innebærer at krigføring ikke lenger er forbeholdt statlige aktører, men at krig utkjemperes av en blanding av mange ulike aktører med ulike målsetninger og motiver. Denne utviklingen har også ført til at det ikke lenger er en direkte sammenheng mellom overlegen konvensjonell militær styrke, og evnen til å oppnå strategisk seier (McFate 2014, 100). Smith (2005) bruker begrepet *war amongst the people* for å beskrive karakteristikk og trender i moderne konflikt. Private militære sikkerhetsselskaper er også aktører i dette bildet, og statlig privatisering av militære oppgaver bør også sees i sammenheng med endringene i trender i konfliktbildet i verden i dag.

Kapittelet har også pekt på at det er flere innvendinger mot privatisering av statlige sikkerhetsoppgaver. Kritikken knytter seg til blant annet private selskapers legitimitet til å utøve makt, og statens evne til å bevare politisk, funksjonell og sosial kontroll med bruk av makt. Private militære

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

sikkerhetsselskaper utfordrer idéen om statlig voldsmonopol, og det ser ut til at det er tydelige utfordringer med både nasjonal og internasjonal regulering av virksomheten til private militære sikkerhetsselskaper. På den annen side er fremveksten av private militære sikkerhetsselskaper i Vesten også et resultat av økt utkontraktering og endringer i konfliktbildet, fra et paradigme der staten er den primære aktøren i internasjonale forhold. I dag bærer de fleste kriger preg av irregulær krigføring, og i dette bildet har markedet for private militære sikkerhetsselskaper vokst frem.

I neste kapittel skal oppgaven gå nærmere inn på det første forskningsspørsmålet, og ser nærmere på årsaken til at det er attraktivt for stater å benytte private militære sikkerhetsselskaper. Den faktiske anvendelsen av private militære sikkerhetsselskaper bidrar til å skape presedens, og bidrar til å gi bransjen legitimitet. Til tross for utstrakt skepsis, kritikk, og kompleksiteten som har vært belyst i dette kapitlet, velger stater, kommersielle aktører og internasjonale organisasjoner å bruke private militære sikkerhetsselskaper i dagens konfliktområder.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

4. Analyse - Private militære sikkerhetselskaper i dag

“A new global industry has emerged. It is outsourcing and privatization of a twenty-first-century-variety, and it changes many of the old rules of international politics and warfare”

P.W. Singer (2003, 9)

Av den korte historiske gjennomgangen av den private militære industrien i forrige kapittel ser det ut til at etterspørselen etter private militære tjenester har variert gjennom historien, men at det stort sett har vært etterspurt av regenter, føydalherrer og private aktører med behov for å beskytte verdier eller opprettholde innflytelse. Kinsey (2006) peker på at den private militære industrien i USA og Storbritannia har sitt utspring i ulike tradisjoner og kontekster. Mens den britiske industrien har sine røtter i mer tradisjonell leiesoldatvirksomhet i Afrika og Midtøsten, er industrien i USA utviklet rundt en økt forespørsel fra myndighetenes side (*ibid.*, 43-57, 58-59, 98-106).

Dette kapitlet skal ta for seg spørsmålet om hvorfor det er attraktivt for stater å benytte private militære sikkerhetselskaper i dag. Legitimitet er i dette henseende et sentralt spørsmål, da de som er kritiske til den private militære industrien ofte setter likhetstegn mellom private militære sikkerhetselskaper og en moralsk tvilsom leiesoldatvirksomhet (Østensen 2013, 29-30). På den annen side bidrar den utstrakte bruken av private militære sikkerhetselskaper til å gi bransjen økt legitimitet. Til tross for mange uavklarte juridiske spørsmål, har enkelte stater en utstrakt bruk av private militære selskaper i flere av konfliktområdene i verden i dag

4.1 Private militære sikkerhetselskaper har legitimitet

I takt med at den private militære sikkerhetsindustrien har vokst, har de private militære sikkerhetselskapene søkt å legitimere sin virksomhet og definere seg bort fra det som blir ansett som tradisjonell leiesoldatvirksomhet. Private militære sikkerhetselskaper begynte mot slutten av 1980-tallet å betegne sine ansatte som sikkerhetsrådgivere (“*security advisors*”), og etablerte seg som juridiske entiteter (Kinsey 2006, 65-66). Både Kinsey (2006) og Singer (2003) argumenterer for at dette er et trekk som i betydelig grad skiller dagens private militære

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

sikkerhetsselskaper fra fortidens leiesoldathærer (Kinsey 2006, 65-66; Singer 2003, 40-48). Østensen (2013, 15-17) bekrefter i sin studie at dagens private militære sikkerhetsselskaper i økende grad er ansett som legitime aktører i dagens internasjonale verdensorden.

Dagens private militære sikkerhetsselskaper springer ut ifra leiesoldatvirksomheten i Midtøsten og Afrika under den kalde krigen. Leiesoldatvirksomhet er ansett som både illegitim og ulovlig, og er i strid med FNs konvensjon mot leiesoldater. Men, til tross for et litt tvilsomt utgangspunkt for den private militære sikkerhetsindustrien, peker Signer (2003) og Østensen (2013) på at private militære sikkerhetsselskaper i dag er i ferd med å opparbeide seg ny legitimitet i et åpent globalt marked for sikkerhetstjenester. Singer (2003, 40) skriver: *“PMFs are structured as firms and operate as businesses first and foremost. As business entities, they are often linked through complex financial ties to other firms, both within and outside their industry”* (*ibid.*, 40).

Det er nettopp organisasjonsformen, markedsmekanismer, og konkurransehensyn i det globale markedet som er kilden til legitimitet for dagens private militære sikkerhetsselskaper, og som skiller dagens private militære sikkerhetsselskaper fra tradisjonell leiesoldatvirksomhet (*ibid.*, 45). Private militære sikkerhetsselskaper er en *de facto* aktør i flere av verdens konfliktområder, og opptrer som legitime aktører på vegne av kundenes interesser.

I likhet med Singer (2003), peker Kinsey (2006, 51) på at private sikkerhetsselskaper gjennom 1960- og 1970-tallet søkte mer åpenhet rundt sin virksomhet, og tok i økende grad avstand fra de hemmelige operasjonene som i stor grad kjennetegnet leiesoldatvirksomheten under den kalde krigen. På den måten fremstår også private militære sikkerhetsselskaper med en egeninteresse ved at de søker økt legitimitet for både sin egen virksomhet og bransjen for øvrig. Flere av bransjens aktører søker å fremme bransjens legitimitet gjennom å fremstå som åpne, seriøse, ansvarlige og pålitelige aktører, slik at markedet for private militære sikkerhetstjenester kan opprettholdes og utvides.

Gjennom 1970-tallet oppsto også en forskyvning i markedet for private militære sikkerhetstjenester fra hovedsakelig statlige oppdragsgivere til private og kommersielle oppdragsgivere (*ibid.*, 51). Kinsey (*ibid.*, 50-51) peker på at det var endringer i internasjonale forhold og veksten av internasjonal terrorisme på 1970-

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

tallet som skapte et betydelig handlingsrom for private selskaper å tilby militære sikkerhetstjenester på et kommersielt marked. Globaliseringsprosessen økte samtidig multinasjonale selskapers tilgang til nye markeder i mer urolige deler av verden, og disse selskapene begynte i økende grad å etterspørre sikkerhetstjenester (*ibid.*, 50).

På 1990-tallet førte slutten på den kalde krigen til en gradvis nedbygging av de statlige militære apparatene i vesten. Konsekvensene ble en nedbemanningsprosess som frigjorde mye personell med militær kompetanse som hadde vært ansatt i de nasjonale militære styrkene (Avant 2005, 30). Dette var individer som ble tilgjengelige, og var attraktive, for private militære sikkerhetsselskaper. Samtidig med den statlige nedbyggingen av militære strukturer og apparater, forekom det en økning i voldelige konflikter og ustabilitet i blant annet Afrika og Balkan. Dette bidro også til at private militære sikkerhetsselskaper opplevde økt etterspørsel etter tjenester, og bransjen vokste gjennom 1990-tallet (Singer 2003, 8-9; Kinsey 2006, 58-65; Avant og Sigelman 2010, 232-235).

Singer (2003, 38-39) identifiserer fire hovedtrekk som har påvirket utviklingen av private militære sikkerhetsselskaper; 1) krigføringens form, 2) demobilisering i én region og oppblomstring av nye konflikter i andre regioner, 3) private militære aktører trives i områder med svake styresett, og 4) knytning mellom private militære aktører og annen kommersielle forretningsvirksomhet. Slutten på den kalde krigen har bragt med seg endringer på alle de fire områdene som Singer (2003) peker på, og det har følgelig vært en oppblomstring av den private militære sikkerhetsindustrien gjennom 1990- og 2000-tallet. I dag er den private militære sikkerhetsindustrien blitt en milliardindustri, og private militære sikkerhetsselskaper selger tjenester til blant annet statlige og ikke-statlige aktører, NGO'er, opprørsgrupper og multinasjonale bedrifter (Avant og Sigelman 2010, 230-265; Kruck 2013, 112-141; McFate 2008, 645-654; Singer 2003, 44-47; Østensen 2013, 11-27). Konfliktene i Irak og Afghanistan på begynnelsen av 2000-tallet har bidratt til å vise at suverene stater med politiske interesser i inn- og utland igjen har blitt viktige oppdragsgivere for private militære tjenesteytere. Den utstrakte anvendelsen og oppblomstringen av den private militære industrien er en viktig faktor som har bidratt til å gi private militære sikkerhetsselskaper økt

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

legitimitet i dagens internasjonale samfunn. Samtidig bidrar den økte anvendelsen til å demonstrere at private militære sikkerhetsselskaper er kapable aktører som kan bidra til å gi statlige aktører økt handlefrihet for å oppnå sine politiske målsetninger.

4.2 Private militære sikkerhetsselskaper i dagens internasjonale verdensorden

Private militære sikkerhetsselskaper har siden slutten av den kalde krigen levert militære tjenester til myndigheter og organisasjoner innenfor alle av Singers (2003) kategorier. Avant (2005, 82-177) ser nærmere på utvalgte tilfeller der ulike aspekter ved sikkerhetstjenester har vært privatisert, og ser nærmere på oppdragene som private militære sikkerhetsselskaper har løst i blant annet Sierra Leone og Kroatia på 1990-tallet. Avant (*ibid.*) tar også for seg USAs privatisering av sikkerhetstjenester og bruk av private militære sikkerhetsselskaper. Med unntak av oppdraget som det sørafrikanske firmaet *Executive Outcomes* (EO) utførte i Sierra Leone på 1990-tallet, ser det ut til at det har vært private militære sikkerhetsselskaper i kategorien *military consulting firms* som har vært mest etterspurt av stater (*ibid.*, 82-142). Slike firmaer har i utstrakt grad vært brukt for å trene og utdanne sikkerhetsstyrker. Bruk av private militære sikkerhetsselskaper til å utføre stridshandlinger (*military provider firms*) ser ut til å være unntakene i bransjen.

USAs storstilte bruk av private militære sikkerhetsselskaper under Irak-krigen på 2000-tallet er et velkjent eksempel på statlig anvendelse av private militære sikkerhetsfirmaer i stor skala (*ibid.*, 1-3). Et annet eksempel belyser McFate (2008) i sin artikkel om hvordan det private militære sikkerhetsselskapet DynCorp ble engasjert av amerikanske myndigheter for å forestå oppbygging av sikkerhetssektoren (*Security Sector Reform* (SSR)) i Liberia på 2000-tallet. Dette var et oppdrag amerikanske myndigheter hadde påtatt seg på vegne av FN, og oppgaven ble utført ved at amerikanske myndigheter ga oppdraget til et privat militært sikkerhetsselskap (*ibid.*, 646-647). Kruck (2013) tar i sin artikkel for seg privatisering og bruk av private militære sikkerhetsselskaper i USA, Storbritannia, Tyskland og Frankrike. Havnelid (2006) ser i sin masteroppgave på britiske private militære sikkerhetsselskaper, mens Østensen (2013) har fokus på norske

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

forhold, men har også skrevet en artikkel om bruk av private militære sikkerhetsselskaper i FN-systemet. Også Singers (2003, 91-100) forslag til klassifisering av private militære selskaper indikerer at de private militære sikkerhetsselskapene fyller mange ulike roller, og tar på seg mange ulike oppdrag. Dette bidrar til å belyse at den private militære sikkerhetsindustrien påtar seg mange oppgaver og roller i dagens internasjonale samfunn. De er en aktør som er til stede i dagens konfliktområder, og som brukes av flere stater og internasjonale organisasjoner i verden i dag.

Singer (*ibid.*, 80-83) peker på at multinasjonale selskaper og bistandsorganisasjoner er vesentlige oppdragsgivere for private militære sikkerhetsselskaper. Dette gjelder særlig oljeselskaper og multinasjonale bedrifter som opererer i områder preget av borgerkrig, høy grad av kriminalitet, interne konflikter og terrorisme. I disse situasjonene kan private militære sikkerhetsselskaper tilby væpnet vakthold, sikring av installasjoner og bygninger, logistikkjenester, eskortetjenester og livvaktjenester for viktige ansatte (*ibid.*, 80-82). De samme tjenestene leveres også til internasjonale bistandsorganisasjoner, herunder FN, som opererer i konfliktområder og områder med forhøyet trusselnivå.

4.3 Private militære sikkerhetsselskaper i FN-systemet

Fra 1992 til 1999 benyttet FNs avdeling for fredsbevaring seg av fire private militære sikkerhetsselskaper, blant annet DynCorp. Totalt utgjorde private militære sikkerhetsfirmaer en styrke på 2000 sivile (Østensen 2011, 16). I konfliktområder har også tjenester innen eksplosiv- og minerydding vært etterspurt av en rekke hjelpeorganisasjoner, blant annet FN (Singer 2003, 82-83). Dette er et interessant innlegg i debatten på grunn av FNs posisjon som overnasjonalt organ for fred og samarbeid i verden i dag. FNs sikkerhetsråd er ansett å ha legitimitet til å sanksjonere bruk av maktmidler, men har som organisasjon ikke et eget militærapparat. McFate (2014) gjør blant annet en gjennomgang av hvordan det private militære sikkerhetsselskapet DynCorp ble brukt for i innsatsen for å gjenoppbygge sikkerhetsapparatet i Liberia på 2000-tallet. Pingeot (2012) har utarbeidet en rapport som er svært kritisk til FNs bruk av

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

private militære sikkerhetsselskaper, og fremhever flere problemer knyttet til regulering og kontroll i et internasjonalt perspektiv.

I sin kritikk av FNs anvendelse av private militære sikkerhetstjenester retter Pingeot (*ibid.*) oppmerksomheten mot problematikk knyttet til ansvarliggjøring og rettsforfølgelse av de private militære sikkerhetsselskapene. Hvordan kan man juridisk forfølge en fransk statsborger, som er ansatt i et kuwaitisk firma som er leid inn som underleverandør til et amerikansk militært sikkerhetsselskap som utfører oppdrag i Irak? Verken Genèvekonvensjonene eller FN-konvensjonen mot leiesoldater gir svar på dette. Pingeot (*ibid.*, 16) påpeker at det er mange juridiske gråsoner knyttet til bruken av private militære sikkerhetsselskaper i en internasjonal kontekst, der kontraktører kan slippe unna med drap, sexforbrytelser, smugling av våpen og annen kriminalitet. Pingeot (*ibid.*) retter en skarp kritikk mot den innflytelsen og påvirkning som FN-systemet har gitt til private militære sikkerhetsselskaper gjennom å inngå ulike samarbeid og kontrakter med private militære sikkerhetsselskaper: "By using these companies to provide risk assessment, security training and guarding in critical conflict zones, the UN is effectively allowing PMSCs to define its security strategy and even its broader posture and reputation" (Pingeot 2012, 8).

I 2010 etablerte FN "*International Code of Conduct for Private Security Service Providers*" som er en ordning som har til hensikt å binde private militære sikkerhetsselskaper til å følge menneskerettighetsreguleringer. I 2013 hadde 708 selskaper signert avtalen, men den bidrar verken med juridiske bindinger eller reguleringer for bransjen (Schildknecht 2015). Det er dessuten frivillig for selskapene å forplikte seg til avtalen. Til tross for bekymringer knyttet til både legalitet og legitimitet i bransjen for militære sikkerhetstjenester, fortsetter FN å bruke slike selskaper i sine operasjoner. Dette bidrar til å gi skape presedens, og gi private militære sikkerhetsselskaper en plass i det internasjonale sikkerhetsarbeidet.

4.4 Oppsummering

Dette kapittelet peker på at vestlige statlige aktører i hovedsak bruker private militære sikkerhetsselskaper innenfor kategoriene *military consulting firms* og *military support firms* for å supplere nasjonale militære kapasiteter og

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

kapabiliteter. Private militære sikkerhetsselskaper kan utføre tjenester på vegne av en statlig oppdragsgiver innenfor oppdragsgiverens territorium, eller for å understøtte en politisk vedtatt militær innsats på fremmed territorium. Deltagelse og utførelse av stridshandlinger (*military provider firms*) ser ut til å være unntaket blant private militære sikkerhetsselskaper, og fremstår i litteraturen som det mest kontroversielle området.

Dagens private sikkerhetsselskaper er forskjellig fra historiens leiesoldater og private hærer på grunn av deres organisering og opptreden som kommersielle selskaper i et åpent internasjonalt marked. Blant annet argumenterer Singer (2003), Østensen (2013) og Kinsey (2006) for at det blant annet er organisasjonsformen og et åpent marked som bidrar til å gi private militære sikkerhetsselskaper legitimitet. Denne organisasjonsmodellen skiller private militære sikkerhetsselskaper fra leiesoldater, og bidrar til å rettferdiggjøre staters bruk av private militære sikkerhetsselskaper.

Privatisering av statlige sikkerhetsoppgaver synes å være en pågående trend i vesten. Samtidig ser det ut til at det er etterspørsel etter væpnede sikkerhetstjenester blant bistandsorganisasjoner, FN og multinasjonale bedrifter som opererer i områder med forhøyet trusselnivå. Mens bistandsorganisasjoner og multinasjonale bedrifter først og fremst har behov for tjenester innen vakthold, objektsikring og eskorte, har vestlige stater i tillegg behov for tjenester som avlaster og supplerer sine nasjonale militære apparater.

Dette kapittelet peker på at det kan være attraktivt for både statlige og private aktører å benytte seg av private militære sikkerhetsselskaper hovedsakelig fordi private militære sikkerhetsselskaper er en ekstra ressurs som gir mulighet til å øke sikkerheten for installasjoner og personell i utsatte områder. På den annen side fører bruk av private militære sikkerhetsselskaper fører også med seg en rekke problemstillinger og utfordringer. Denne oppgaven skal videre se nærmere på konflikten i Irak på 2000-tallet, og hvordan de amerikanske myndighetene brukte det private militære sikkerhetsselskapet Blackwater USA i tiden etter invasjonen. Blackwater USA er et spesielt tilfelle. Selskapet har vært svært kontroversielt på grunn av blant annet oppdragene de løste, og metodene de brukte i Irak.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

5. Den militære intervensjonen i Irak

“Contingency operations—particularly in post-conflict situations—usually occur in environments characterized by broad insecurity and unpredictable violence, with indigenous security forces too weak or too corrupt to maintain order”

Special Inspector General for Iraq Reconstruction (2009, 124)

Før oppgaven ser nærmere på Blackwater USA som aktør i markedet for private militære sikkerhetstjenester, er det nødvendig å se nærmere på konteksten rundt selskapet. Blackwater USA fikk stor oppmerksomhet rundt sitt engasjement i Irak på 2000-tallet, der selskapet var en av de største leverandørene av private militære sikkerhetstjenester til de amerikanske myndighetene. Selskapets opptreden og engasjement i Irak har vært omstridt, og skapte blant annet problemer for de politiske og diplomatiske relasjonene mellom Irak og USA. Dette kapittelet tar for seg den militære invasjonen i Irak og den amerikanske doktrinen for opprørsbekjempning. Hensikten er å belyse den politiske og militære konteksten som Blackwater USA løste sine oppgaver innenfor, og gir et bakteppe for å se nærmere på de amerikanske myndighetenes bruk av selskapet i Irak på 2000-tallet.

5.1 Den militære intervensjonen i Irak

Irak-konflikten fra 2003 til 2010 er en av de største militære konfliktene hvor vestlige styrker har vært engasjert i nyere tid. Henry Kissinger (2014) gjengir i sin bok *World Order* noe av årsaken til at USA gikk til krig mot Irak i 2003. Kissinger (*ibid.*) mener noe av grunnlaget var basert på *National Security Strategy* fra 2002, hvor det ble argumentert for at frihet, demokrati og et fritt marked er grunnleggende for en velfungerende stat. Utledet av dette kom *The Freedom Agenda* hvor man skulle transformere Irak til et velfungerende demokrati og et eksempel som resten av Midtøsten kunne følge (The White House 2009). Hovedmålet ved invasjonen var å kaste daværende president Saddam Husseins totalitære regime, og innføre demokrati (Kissinger 2014, 317). Finne og fjerne masseødeleggelsesvåpen var også et argument som ble flittig brukt for å

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

rettferdiggjøre invasjonen. Dog ble det aldri funnet masseødeleggelsesvåpen i Irak.

Den amerikanskledede invasjonen av Irak varte bare fra 19. mars til 1. mai 2003. Etter litt over en måned med kampoperasjoner erklærte president Bush seier for de amerikanske styrkene. Invasjonen var en stor suksess hvor de militære målsettingene raskt ble oppnådd. De amerikanske militære tapene så også ut til å være akseptable, men i gjenoppbyggingsfasen i tiåret som fulgte mangedoblet spesielt de amerikanske militære tapene seg. Kostnadene eskalerte, og Irak var en stat hvor sikkerhet var en mangelvare. Ulike fraksjoner og opprørsgrupper forsøkte å fylle maktvakuemet som oppstod etter at Saddams regime gikk i oppløsning. Det ble tydelig at koalisjonsstyrkene måtte ha en felles plan for å få irakiske myndigheter til å fungere selvstendig (Special Inspector General for Iraq Reconstruction 2009).

Kort tid etter den amerikanske presidenten George W. Bush i 2003 erklærte at første fase av Irak-krigen var avsluttet, opprettet amerikanske myndigheter en organisasjon som het *Coalition Provisional Authority* (CPA). Denne ble ledet av av Paul Bremer. Bremer ble gitt vide fullmakter i Irak, blant annet hadde han fullmakt til å utstede resolusjoner. De to første resolusjonene Bremer innførte var oppløsningen av den irakiske hæren, og forbud mot Ba`ath partiet som frem til da hadde vært det styrende politiske partiet. I ettertid har begge disse resolusjonene blitt sterkt kritisert, og ansett som en av hovedårsakene til at opprøret blusset opp i Irak kort tid etter invasjonen. Disse to resolusjonene skapte et maktvakuem i Irak som amerikanerne med deres allierte, måtte fylle (Special Inspector General for Iraq Reconstruction 2009, 69-80, 94-105).

Like etter invasjonen var en stor andel av de amerikanske militære styrkene bundet opp i søk etter masseødeleggelsesvåpen, og det var mangel på sikkerhetsstyrker til å sørge for sikkerheten til den sivile irakiske befolkningen. I følge spesialinspektøren for gjenoppbyggingen av Irak, var det bare 25 000 soldater igjen til å sørge for sikkerhet i Bagdad, en by på over 6 millioner (*ibid.*, 59). Den amerikanske hærens ressurser var strukket, og behovet for personell som kunne utføre vaktholds- og sikringsoppgaver var stort. En konsekvens av det store behovet for statlige sikkerhetstjenester var at slike oppgaver ble det lagt ut på anbud til private militære sikkerhetsselskaper - i første omgang for å yte

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

sikkerhetstjenester til viktig amerikansk personell som jobbet med gjenoppbyggingen av Irak.

Da det vestlige militære engasjementet i Irak var på sitt største i 2007 var det en overvekt av private militære sikkerhetselskaper. Scahill (2008) skriver at det var over 180 000 ansatt på private kontrakter i Irak, mens det var omkring 160 000 amerikanske soldater stasjonert i Irak. De private aktørene utgjorde omtrent 630 forskjellige selskaper fra over 100 forskjellige land (*ibid.*, 80). Et av disse selskapene var Blackwater USA, som sammenlignet med andre leverandører var et forholdsvis lite privat militært sikkerhetselskap. Til tross for sin størrelse, ble Blackwater USA et av de mest omtalte selskapene som opererte i Irak. Det ser ut til å være enighet blant amerikanske myndighetspersoner om at Irak-krigen ikke ville ha vært mulig uten private selskaper. Både general David Petraeus og ambassadør Crocker har uttalt at okkupasjonen av Irak ikke ville være mulig uten Blackwater USA og andre private militære sikkerhetselskaper (Scahill 2008, 38; Special Inspector General for Iraq Reconstruction 2009).

5.2 Utvikling av en amerikansk doktrine for opprørsbekjempning

I 2006 innførte general Patreaus Field manual 3-24 *Counterinsurgency* (FM 3-24) til bruk i både Irak og Afghanistan. Dette var en manual som skulle fylle et hull i kunnskapene som fulgte av manglende doktriner og doktrineutvikling innenfor opprørsbekjempning siden Vietnamkrigen (US ARMY 2006). Dr. David Kilcullen var sjefsstrateg for opprørsbekjempning i det amerikanske utenriksdepartementet i 2006, og regnes som hovedarkitekten bak FM 3-24. Kilcullen hentet mye inspirasjon fra franske David Galula (1964), og hans verk "*Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*" fra 1964. Her beskriver Galula (1964) hvordan man skal hindre og nedkjempe et opprør. Galula (*ibid.*) hadde betydelig erfaring med opprørsbekjempning fra franske militær kampanjer i Algerie på 1950-tallet.

Både Patreaus, Kilcullen og Galula synes å være samstemte om at "*winning the hearts and minds*" er selve essensen av opprørsbekjempning. Folkets vilje er avgjørende for å motvirke og nedkjempe et opprør. Dette er også noe som underbygges av Clausewitz' teori om tyngdepunkt i krig, Clausewitz har i sitt livsverk *On War* identifisert folkets vilje som et mulig tyngdepunkt. Teorien er at strategisk seier oppnås gjennom å påvirke eller å forskyve fiendens tyngdepunkt i

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

tilstrekkelig grad (Baylis *et.al.* 2013, 43). Kort sagt handler det ikke om å vinne alle taktiske slag, men å vinne den strategiske strategiske krigen. Dette betyr at man må være villig til å akseptere enkelte taktiske nederlag, og akseptere en høyere taktisk risiko for ens militære styrker (U.S. Army 2006 1-149, 1-150).

Den amerikanske doktrinen for opprørsbekjempning stadfester at opprørsbekjempning krever en annen tenkning og tilnærming enn konvensjonell krig. Det er ikke tilstrekkelig å bare nedkjempe de fiendtlige styrkene, men man må også motarbeide det politiske og ideologiske grunnlaget som ligger til grunn for opprørernes kampanje. FM 3-24 bygger på tanken om at det er nødvendig med en helhetlig tilnærming til opprørsbekjempning. Den helhetlige tilnærmingen i FM 3-24 bygger på prinsippene om *clear, hold og build* (*ibid.* 5-7).

Clear er den militære innsatsen hvor fienden i et geografisk område blir nedkjempet med militære virkemidler. *Hold* omhandler den sivile innsatsen for å etablere eller styrke grunnleggende sivile myndighetsfunksjoner for å ivareta befolkningens trygghet og sikkerhet. Denne fasen understøttes av det militære som skal bidra til å skape sikkerhet. *Hold*-fasen inneholder også et betydelig element av informasjonskrig for å øke de sentrale myndighetenes legitimitet på bekostning av befolkningens eventuelle støtte til opprørerne. I *build*-fasen, eller gjenoppbyggingsfasen, erstattes militære styrker av politi, og de sivile myndighetene overtar ansvaret for befolkningens sikkerhet

Den helhetlig tilnærmingen som FM 3-24 prosederer krever betydelig innsats over lang tid for å påvirke befolkningens holdninger og oppfatning. Tidsaspektet som ligger implisitt i en kampanje for å bekjempe et opprør har vist seg problematisk for kampanjene i både Irak og i Afghanistan. Et militært engasjement på fremmed territorium over tid er noe som tærer på den politiske gjennomføringsviljen, og er en betydelig utfordring for å oppnå både de politiske og militære målsettingene. Alle vestlige land som har deltatt med militære styrker i enten Irak eller Afghanistan har vært utfordret i dette henseendet.

5.3 Oppsummering

I dette kapittelet har oppgaven sett på konflikten i Irak på 2000-tallet som grunnlag og utgangspunkt for å se nærmere på Blackwater USA som leverandør av private militære sikkerhetstjenester til amerikanske myndigheter i Irak. Dette

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

kapittelet har tatt for seg den politiske og militære konteksten som Blackwater USA var en del av under konflikten i Irak på 2000-tallet.

I neste kapittel skal oppgaven se nærmere på det private militære sikkerhetsselskapet Blackwater USA som et eksempel på et privat militært sikkerhetsselskap som vant store kontrakter med amerikanske myndigheter om militære sikkerhetstjenester i Irak på 2000-tallet. Blackwater USA var et kontroversielt selskap som på grunn av en rekke kontroversielle hendelser avsluttet sin daværende virksomhet og ble kjøpt opp av investorer i 2010.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

6. Analyse - Amerikansk tildeling av kontrakter til Blackwater USA

“It also marked the first time in memory that private contractors commanded active U.S. military personnel—in the midst of a firefight, no less.”

Erik Prince (2013, 228)

Sitatet over viser hvor tett Blackwater USA til tider jobbet med de amerikanske militære styrkene. Dette er noe som har vært lite vanlig for vestlige land i moderne konflikter. Det at et privat selskap skal kunne lede statlige styrker, om enn ved en tilfældighet, sier noe om selskapets posisjon hos de amerikanske myndighetene og militære styrkene. I dette kapittelet skal oppgaven se nærmere på årsakene til at USA valgte å kjøpe tjenester fra Blackwater USA under konflikten i Irak på 2000-tallet. Kapittelet gir først en kort historisk gjennomgang av Blackwater USA og selskapets kontaktnettverk som bidro til å gi selskapet en sentral posisjon hos amerikanske myndigheter. Deretter belyser kapittelet årsaker til at amerikanske myndigheter valgte å bruke Blackwater USA. Til slutt vil kapittelet ta for seg i hvilken grad målrettet lobbyering og bygging av politiske nettverk kan ha vært en medvirkende faktor til at Blackwater USA, som i utgangspunktet var et lite og ukjent selskap, vant betydelige kontrakter om privat militært sikkerhetsarbeid for amerikanske myndigheter.

6.1 Blackwater USA - kontrakter gjennom kontakter og nettverk

Det private militære sikkerhetselskapet Blackwater USA ble grunnlagt av Erik Prince som har bakgrunn fra de amerikanske spesialstyrkene Navy SEALs, og ble startet opp i 1997. Selskapets første hovedkontrakter var eskorte- og livvaktsoppdrag, for blant annet amerikanske diplomater og ansatte fra Central Intelligence Agency (CIA). Under en kongresshøring i 2008 kom det frem at selskapet i 2001 hadde en inntekt på 735 000\$, mens Blackwater USA i 2006 hadde inngått kontrakter for over 1000 000 000\$. Dette var en økning på omtrent 80 000% på bare seks år. Selskapet hadde på tidspunktet en styrke på over 20 helikopter og fly (Scahill 2008, 80-91; Prince 2013, 155). I tillegg fastslår Erik Prince at selskapet også hadde en rekke hemmelige kontrakter med amerikanske myndigheter som utgjorde omtrent 15% av selskapets totale kontrakter, men dette

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

var ikke rapportert til kongressen (Prince 2013, 156). I 2011 ble selskapet omorganisert og kjøpt opp av private aktører, og er i dag kjent som Academi. En rekke uheldige hendelser som involverte selskapets ansatte i Irak var årsaken til at Blackwater USA opphørte. Blant annet en hendelse i 2007 hvor flere sivile irakere ble drept på et marked i Nisour. Prince har i senere tid skrevet en bok, *Civilian Warriors*, hvor han tar til motmæle mot kritikken av Blackwater USAs operasjoner og opptreden i Irak (*ibid.*, 10-20). Et av de sentrale argumentene til Prince (2013) er at Blackwater USA bare leverte tjenester som amerikanske myndigheter utkontrakterte.

I Singers (2003) terminologi, kan man argumentere for at Blackwater USA befinner seg i kategorien *military provider firms*. Selskapet leverte tjenester innen væpnet vakthold og væpnet eskorte av viktige myndighetspersoner. Selskapets ansatte brukte ved flere anledninger dødelig makt for å løse sine oppgaver. Amerikanske myndigheter benyttet seg villig av tjenester fra Blackwater USA, og var på mange måter avhengig av disse tjenestene for å unngå å binde store deler av de amerikanske militære styrkene i oppgaver som ikke var direkte relatert til bekjemping av det gryende opprøret i Irak. Blackwater USA bidro til at amerikanske myndigheter kunne la være å be om flere regulære soldater til Irak, og kunne dermed omgå lange politiske beslutningsprosesser. Dette styrker Avants og Sigelmans (2010, 250-255) argument om at private militære sikkerhetselskaper gjør det mulig for nasjonale myndigheter å omgå demokratiske mekanismer og godkjenningsprosesser. Selv om utkontraktering var attraktivt for amerikanske myndigheter, mistet Blackwater USA etterhvert sine kontrakter og ble bedt om å forlate Irak. Konsekvensene var en svekket diplomatisk og politisk relasjon mellom amerikanske og irakiske myndigheter, noe som krevde flere beroligende uttalelser fra utenriksminister Condoleezza Rice.

Både Prince (2013) og Scahill (2008) vektlegger Blackwater USAs evne til å knytte til seg personer med sentrale posisjoner i statlige organisasjoner. Men, der Prince (2013) fremhever kompetansen Blackwater USA tilegnet seg ved denne fremgangsmåten, legger Scahill (2008) vekt på en rekke problemstillinger forbundet med en tett knytningen mellom privat og offentlig sektor. Både Scahill (2008) og Prince (2013) trekker frem personer som Joseph Cofer Black og Robert

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Richer som begge to var ansatte i CIA. Black forlot CIAs Counter Terrorist Center, hvor han var sjef, og var på tidspunktet en av de fremste i verden innenfor kontraterror. Black ble viseformann i Blackwater USA i 2005.

Robert Richer forlot stillingen som visedirektør for operasjoner i CIA og ble Blackwater USAs visepresident i etterretning. Videre satt Alvin Kronguard, nr. 3 i CIA, en stund som rådgiver for Blackwater USA, men trakk seg fra engasjementet hos Blackwater USA som følge av en høring hvor han ble konfrontert med at dette var en uheldig dobbeltrolle (Scahill 2008, 30-38; Prince 2013, 160-170). I tillegg hadde også Blackwater USA en database med opplysninger om blant annet mer enn 21 000 tidligere spesialsoldater, politi og militære tjenestepersoner som de kunne benytte seg av på kort varsel dersom det var behov for å sette opp en styrke. Dette var personer som hadde deltatt på kurs og trening ved Blackwater USAs treningsfasiliteter i USA, samtidig som de tjenestegjorde i ulike politistyrker og militære avdelinger.

Scahill (2008) peker også på at Blackwater USA fikk et betydelig nettverk med amerikanske myndighetspersoner som konsekvens av at selskapet utførte livvakttjenester og eskorteoppdrag for sentrale amerikanske myndighetspersoner i Irak. For eksempel var det Blackwater USA som utførte oppgaven med å eskortere Paul Bremer. Scahill (*ibid.*) fremhever også en kritikk av at Blackwater USA var det eneste selskapet som rapporterte direkte til administrasjonen i det hvite hus, og ikke til det amerikanske forsvaret (*ibid.*, 38).

Blackwater USA var tidlig ute med å tilby etterretninger til amerikanske myndigheter i 2001. Prince (2013) skriver at selskapet, med bakgrunn i nettverk og bekjenskaper, var i en posisjon der de kunne tilby CIA etterretninger om Afghanistan. Blackwater USA kunne bidra med etterretninger om sentrale personer som Dostum, en kjent afghansk krigsherre som var sentral i Nord-Alliansen. I følge Prince (*ibid.*) var Blackwater USA behjelpelige med å legge til rette for kommunikasjon mellom en rekke personer i Nord-Alliansen og CIA. De afghanske krigsherrene var kjent for deres brutale metoder, og kontakten mellom amerikanske myndigheter og de afghanske krigsherrene var av den grunn utfordrende. De afghanske krigsherrene finansierte sine private hærer blant annet gjennom utstrakt dyrking og salg av opium (*ibid.*, 90-100). Prince skriver at det som kunne fremstå som en moralsk gråson for CIA, ikke var like problematisk

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

for Blackwater USA. Blackwater USA hadde et handlingsrom som de kunne bruke til å tilrettelegge for kontakten mellom CIA og Nord-Alliansen (*ibid.*).

Prince (*ibid.*) legger vekt på Blackwater USAs fleksibilitet og evne til å reagere hurtigere enn den konvensjonelle amerikanske hæren. Blackwater USA var organisert på en slik måte at Erik Prince som eier av selskapet kunne, i motsetning til de fleste konkurrentene i markedet for private militære sikkerhetstjenester, fatte beslutninger uten å måtte avvente godkjenning av et styre. Det fremstår som tydelig at Prince (*ibid.*) la stor vekt på handlekraft og effektivitet i de oppgavene de påtok seg: “*But I also know that where the Pentagon needs a hundred men to get a job done, a private company can do it with ten.*” (Prince 2013, 155).

I følge Prince (*ibid.*) var 95% av Blackwater USAs kontrakter vunnet på anbud. Blackwater USAs styrke var selskapets holdningen til først å si ja til et oppdrag, og deretter finne ut hvordan selskapet skulle løse det. Blackwater USA la også vekt på kort reaksjonstid, hvilket gjorde selskapet attraktive når behov hos de amerikanske myndighetene plutselig dukket opp (*ibid.*, 162). Dette kan forstås som at villigheten til å ta økonomisk risiko var høy. Prince (*ibid.*) legger ikke skjul på at det kostet penger, men ifølge hans egne utsagn var Blackwater USA svært konkurransedyktige på pris: “[...] *that agreed-upon fee was all the money we’d get—meaning we accepted all the financial risk if costs began to spiral. It was how I preferred to operate*” (Prince 2013, 134). Modellen til Blackwater USA var å tilby tjenester til fastpris, slik at selskapet bar risikoen dersom kostnadene skulle bli høyere enn anslått i tilbudet fra selskapet. Selskapets mulighet til å skape profitt var dermed knyttet til deres evne til å levere tjenestene effektivt (*ibid.*, 162). Selskapet var effektive i den forstand at de løste oppdragene de var betalt for å gjennomføre, og ingen diplomater eller andre viktige myndighetspersoner som Blackwater USA var leid inn for å beskytte ble drept (Prince 2013; Scahill 2008).

6.2 Tjenester som gjorde Blackwater USA til en attraktiv samarbeidspartner

USA og deres allierte tok raskt kontroll over Irak og Paul Bremer overtok ledelsen og innførte flere resolusjoner. Paul Bremers resolusjon som oppløste de irakiske sikkerhetsstyrkene, skapte et stort behov for nye sikkerhetsstyrker i Irak. Verken

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

amerikanerne eller deres allierte var i stand til å møte dette behovet. I tillegg var det et opprør som utviklet seg i tiden etter invasjonen i 2003, og som krevde betydelige ressurser og innsats fra de militære styrkene. Det viste seg vanskelig for den vestlige koalisjonen å ivareta sikkerheten både for diplomatisk personell og myndighetspersoner, og samtidig bekjempe det voksende opprøret uten å benytte tjenester fra private militære sikkerhetselskaper.

Østensen (2013) skriver at private militære sikkerhetselskapers styrke blant annet er selskapenes evne til spesialisering, og at de har ervervet seg erfaring fra enkelte geografiske områder over tid. I tillegg har private militære sikkerhetselskaper frihet til å rekruttere personell med spesielle kunnskaper og erfaringer med utgangspunkt i kontraktene selskapene inngår. Konvensjonelle styrker er ofte mer allsidige, og derfor mindre spesialiserte (Østensen 2011). Blackwater USAs kompetanse innen eskorte- og sikringstjenester, og en svært fremoverlent innstilling til å påta seg kontrakter og oppdrag for de amerikanske myndighetene, bidro i stor grad til at de vant store kontrakter i Irak. Selskapet viste at de hadde kort reaksjonstid, var fleksible, og hadde god evne til å stadig tilpasse seg de amerikanske myndighetenes behov for sikkerhetstjenester. Det at selskapet nøt godt av tette bånd til spesialstyrkene, og rekrutterte mange av sine ansatte blant tidligere specialsoldater, gjorde at Blackwater USA hadde god tilgang på svært kompetente og allsidige soldater til å utføre de oppgavene som selskapet påtok seg. Sett i lys av Østensens (2013) argument var Blackwater USA attraktiv fordi de var spesialiserte med evne til å rekruttere de riktige folkene.

Det var nødvendig for de amerikanske myndighetene å frigjøre militære ressurser fra rutinemessige eskorte-, vaktholds- og sikringsoppgaver. Kidwell (2005, 28) skriver i sin bok *Public War* at amerikanske myndigheter kunne benytte private militære sikkerhetselskaper til å leie inn ikke-stridende personell til å utføre rutineoppgaver. Dette bidro til å frigjøre uniformert personell til andre konflikter eller områder. Blackwater USA hadde spesialisert seg på eskorte- og vakthold, og leverte allerede livvaktstjenester til Paul Bremer. Selskapet ble et naturlig alternativ.

Erik Prince hadde et godt nettverk blant amerikanske myndighetspersoner i sentrale posisjoner. Det ser ut til at vennskap og bekjentskaper ga Blackwater USA et konkurransefortrinn. Flere høytstående personer i CIA var nært tilknyttet

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Blackwater USA. Enkelte av disse var også med på å tildele kontrakter til selskapet, og noen av disse gikk også over til høytstående stillinger i Blackwater USA. Blackwater USA hadde også god tilgang på godt kvalifisert personell gjennom sine treningssentre som var hyppig brukt av amerikanske spesialstyrker og politi. Blackwater USA brukte deltagerlistene fra treningssentrene til å rekruttere kompetansen de trengte for å oppfylle ulike kontrakter.

Prince (2013) fremhever det positive ved at selskapet hans var i stand til å rekruttere høyt kompetent personell, mens Scahill (2008) peker på betydelige moralske utfordringer ved Blackwater USAs nettverksbygging og rekrutteringsmodeller. Scahill (*ibid.*) problematiserer at Blackwater USA hadde livvaktoppdrag for en rekke politikere og myndighetspersoner som senere var involvert i granskingen av selskapets operasjoner. Blackwater USA var involvert i flere hendelse der sivile irakere mistet livet. Til tross for at Blackwater USAs opptreden i flere tilfeller høstet mye kritikk, fullførte de sine kontraktsforpliktelser overfor amerikanske myndigheter. Ingen av klientene selskapet var ansvarlige for ble drept. Evnen til å løse risikofylte oppdrag på en vellykket måte, var noe som gjorde selskapet mer attraktiv.

Et argument som ofte fremsettes som årsak til privatisering av statlige tjenester, er at bruk av private leverandører er kostnadseffektivt, og reduserer statens utgifter. Sett hen til størrelsen på kontraktene som Blackwater USA signerte, synes det ikke å være belegg for argumentet om økt kostnadseffektivitet i tilfellet med Blackwater USA. Erik Prince (2013) skriver selv at Blackwater USA leverte et svært godt produkt, men at oppdragsgiverne måtte være villige til å betale summen det kostet. Kidwell (2005) peker i en selvstendig studie, på at det ikke kan bevises at det ligger noe kostnadsbesparelse i å benytte private sikkerhetstjenester (*ibid.*, 45). Videre så peker kritikere på at Blackwater USAs aktivitet i Irak var ødeleggende for moralen blant de amerikanske styrkene på grunn av den store forskjellen i blant annet lønnsnivået hos de private militære sikkerhetsselskapene. Årslønn for en amerikansk sersjant lå omtrent mellom 50-70 000\$, mens en ansatt i Blackwater tjente omtrent 400 000\$ i året for å utføre den samme jobben. Blackwater USA ble dermed en svært attraktiv arbeidsplass, og selskapet rekrutterte ansatte blant tjenestegjørende personell, og tidligere tjenestegjørende personell, fra de amerikanske militære styrkene. Forsvarsminister

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Robert Gates konfronterte Prince med sin bekymring om at den høye lønnen i privat sektor gjorde at det amerikanske forsvaret mistet dyktige soldater (*ibid*, 48-63).

6.3 Oppsummering

I dette kapitlet har oppgaven sett nærmere på det private militære sikkerhetsfirmaet Blackwater USA, og identifisert noen forhold som gjorde at selskapet var en attraktiv samarbeidspartner for amerikanske myndigheter i Irak. Den første faktoren oppgaven peker på er selskapets forretningsmodell, som bygger på en høy grad av fleksibilitet for å tilpasse seg skiftende omstendigheter, behov og krav. Selskapet demonstrerte god evne til å tilpasse seg til de amerikanske myndighetenes behov for sikkerhetstjenester. Blackwater USA var et handlekraftig privat militært sikkerhetselskap som leverte de tjenestene som var etterspurt effektivt og presist, og til en forhåndsavtalt fastpris. Dette var tungtveiende faktorer som gjorde Blackwater USA attraktivt som leverandør av private militære sikkerhetstjenester til amerikanske myndigheter i Irak. Den spesialiserte kompetansen faller i tråd med hva Østensen (2013) skriver om private militære sikkerhetselskapers fortrinn med hensyn til kompetanse og fleksibilitet. På den andre siden antyder også dette kapitlet at det ofte brukte argumentet om økonomisk effektivisering ikke nødvendigvis gjelder for de amerikanske myndighetenes bruk av Blackwater USA.

Andre forhold som dette kapitlet peker på er Blackwater USAs evne til å trekke på et allsidig og bredt nettverk for å rekruttere høyt kvalifisert og allsidig personell. Oppgaven har pekt på selskapets evne til å skaffe seg sponsorer i sentrale maktposisjoner i statlige institusjoner og organisasjoner har vært en sentral faktor for Blackwater USAs mulighet til å vinne kontrakter. I tillegg har selskapets evne til å levere en avtalt tjeneste til en avtalt pris også gitt selskapet godt rennommé hos den amerikanske administrasjonen.

Det fremstår som at Blackwater USA opererte i en gråsoner der det var mangel på både kontroll og regulering fra myndighetenes side. Til tross for dette ble selskapet gitt flere viktige kontrakter med amerikanske myndigheter, og det er derfor rimelig å anta at Blackwater USA hadde enkelte kvaliteter som gjorde selskapet til en attraktiv leverandør av sikkerhetstjenester. I neste kapittel tar

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

oppgaven for seg det tredje forskningsspørsmålet som omhandler konsekvensene av at de amerikanske myndighetene brukte Blackwater USA i Irak. Kapitlet setter fokus på de militære og politiske konsekvensene av Blackwater USAs opptreden og operasjoner i lys av den amerikanskledede kampanjen for å bekjempe opprøret som vokste frem mot de vestlige koalisjonsstyrkene i Irak.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

7. Analyse - Konsekvenser av Blackwater USAs operasjoner i Irak

“Combining profit motive with war will introduce a new kind of warfare - contract warfare - that will likely increase armed conflict world wide”

Sean McFate (2014, 2)

I det forrige kapittelet så oppgaven på hvorfor Blackwater USA fikk tildelt kontrakter fra den amerikanske regjeringen i Irak på 2000-tallet. Dette kapittelet tar for seg hvilke konsekvenser disse kontraktene hadde for konflikten og amerikanske myndigheter. Til tross for at Blackwater USA ikke var blant de største aktørene, fikk selskapets kontrakter konsekvenser for de amerikanske strategiske målsettingene både i Irak og hjemme i USA (Prince 2013; Scahill 2008).

7.1 Blackwater USAs rolle i opprørsbekjempningen i Irak

Det er mulig å argumentere for at bruken av Blackwater USA i Irak undergravde de amerikanske myndighetenes strategiske målsettinger. USAs målsetting om å innføre et vestlig demokrati var en sentral målsetting, og det var nødvendig å bygge opp en statsadministrasjon i Irak som hadde støtte blant befolkningen (Kissinger 2014, 317). Det var i dette henseendet en sentral oppgave for de amerikanske myndighetene å bidra til å bekjempe opprøret som vokste frem etter invasjonen. FM 3-24 argumenterer for en helhetlig tilnærming der man kombinerer bruk av både sivile og militære ressurser for å bekjempe opprøret og vinne befolkningens sympati og støtte.

Den helhetlige tilnærmingen i FM 3-24 fremmer tanken om at både sivile og militære instanser må jobbe koordinert og med felles målsettinger. Blackwater USA var ikke en del av de amerikanske militære styrkene, og var følgelig heller ikke pålagt å jobbe etter prinsippene i FM 3-24. Scahill (2008) fremhever at Blackwater USAs virksomhet ikke nødvendigvis var forenlig med general Patreaus' strategi for å bekjempe opprøret i Irak. Scahill (*ibid.*) skriver videre at Blackwater USA løste oppdragene sine uten at noen av deres kunder mistet livet, men at metodene som Blackwater USAs ansatte brukte ofte var svært aggressive. Blackwater USAs aggressive opptreden og fremgangsmåte i Irak bidro i negativ retning til den overordnede målsettingen om å vinne befolkningens støtte.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Oberst Thomas Hammes beskrev under en høring, at personene som var under Blackwater USAs beskyttelse skulle beskyttes for enhver pris (Scahill 2008). Kontrakten selskapet fikk for å beskytte Paul Bremer var bare 20 sider lang, og Prince (2013) beskrev det slik: “*The Pentagon basically said: “Do whatever you have to. Just keep him alive”*” (Prince 2013, 133-134). Det inkluderte blant annet bruk av potensielt dødelig makt, og metoder for å presse sivile kjøretøy av veien (Scahill 2008, 47). Selskapet fikk gjentatt negativ omtale i media, og det hele toppet seg med den såkalte massakren ved Nisour Square. I denne hendelsen mistet 17 sivile irakere livet, og hendelsen medførte alvorlige politiske konsekvenser og reaksjoner fra de irakiske myndighetenes side. USAs utenriksminister, Condoleezza Rice, ble tvunget til å uttale seg offentlig om Blackwater USAs handlinger. Det ble også iverksatt en offentlig etterforskning av hendelsen og Blackwater USAs rolle (*ibid.*, 23).

Blackwater USA oppfylte riktignok sine kontraktsforpliktelser, men samtidig bidro selskapets metoder og opptrede til å motvirke den overordnede strategien for opprørsbekjempningen i Irak (*ibid.*, 47). Det ser ikke ut til at selskapet var en del av den militære kampanjen for å bekjempe opprøret i Irak, men var engasjert direkte av amerikanske myndigheter for å utføre livvaktjeneste og vakt hold for viktige myndighetspersoner. Fullmaktene til selskapets ansatte var vide, og deres opptreden fikk ingen nevneverdige juridiske konsekvenser. Verken selskapet eller dets ansatte, ble stilt til ansvar av myndighetene, da Bremers resolusjon nr. 17 ga private militære sikkerhetselskaper en tilsvarende immunitet mot rettsforfølgelse som de amerikanske militære styrkene hadde i Irak. Blackwater USA og dets ansatte kunne heller ikke bli stilt for krigsrett av amerikanske myndigheter på grunn av deres status som sivile aktører i konflikten (*ibid.*, 44-46). Det er rimelig å anta at mangelen på mulighet til rettslig forfølgelse av Blackwater USAs ansatte kunne medføre at irakiske borgere nærmest var rettsløse i møtet med selskapet.

Hendelsen ved Nisour Square medførte negative konsekvenser for USAs anseelse blant både irakiske myndigheter, og blant befolkningen i Irak (McFate 2014, 23). Blackwater USA var ikke en del av den militære innsatsen for å bekjempe opprøret i Irak, men ved å opptre som en militær avdeling ble selskapet og dets ansatte nært assosiert med de amerikanske militære styrkene. Det var

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

vanskelig å skille mellom handlingene til det private selskapet og de amerikanske militære styrkene. Blackwater USAs operasjoner, og de sivilrettslige og politiske prosessene som fulgte i både Irak og USA, antyder at selskapet og dets ansatte opererte i en gråsoner. Det var behov for å sørge for sikkerhet omkring amerikanske diplomater og myndighetspersoner i Irak, men bruken av Blackwater USA førte også til komplikasjoner for relasjonen mellom Irak og USA. Dette kan sies å være en negativ konsekvens for USAs målsettinger med den militære intervensjonen i Irak.

7.2 Blackwater USA og USAs politiske målsettinger i Irak

Innenfor Smiths (2005) tekning om *war amongst the people*, argumenterer han for at et viktig trekk ved moderne konflikt er at staten søker å redusere militære tap, og bevare de militære styrkene. Dette fremstår som et relevant perspektiv i argumentet for å ta i bruk private militære sikkerhetsstyrker. Bruken av blant andre Blackwater USA kan sies å ha bidratt til å fjerne noe av krigsrisikoen fra de amerikanske militære styrkene, og kan antas å ha bidratt til å opprettholde aksept blant den amerikanske befolkningen for det militære engasjementet i Irak. Det er mulig å spekulere i om bruken av private militære sikkerhetsselskaper som Blackwater USA var motivert av flere forhold. En uttalelse fra Prince (2013) bidrar til å belyse at selskapets ansatte hadde flere ulike motiver for å jobbe i Blackwater USA: ”*For some members of my team, Blackwater was strictly a business. Others saw it as a larger mission, like a sixth branch of the military*” (Prince 2013, 154).

Prince (2013), McFate (2014) og Singer (2003) argumenterer for at tap av personell hos private militære sikkerhetsselskaper er mindre politisk belastende enn tapet av soldater i de nasjonale militære styrkene. De private militære sikkerhetsselskapene i Irak opererte med nærmest en blankofullmakt til å anvende den makt de anså nødvendig for å løse sine oppgaver, og ble gitt immunitet mot rettsforfølgelse. Dette ga private aktører betydelig handlefrihet, og bidro til å skape en gråsoner som blant annet Blackwater USA kunne utnytte. Samtidig kan det se ut til at de amerikanske myndighetene ønsket å fjerne seg fra noe av ansvaret for konsekvensene av den manglende sikkerheten i Irak gjennom å bruke private militære sikkerhetsselskaper. Som et forsvar for Blackwater USAs

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

operasjoner i Irak, skriver Erik Prince (2013): «[...] *Blackwater offered them increased capability. They want increased deniability*» (*ibid.*, 42). For hver av Blackwater USAs ansatte som ble drept, ble livet til en amerikansk soldat spart. De amerikanske myndighetene kunne dermed redusere noen av de politiske konsekvensene av invasjonen av Irak, og unngå å tape støtte hos den amerikanske befolkningen. Støtte blant den amerikanske befolkningen var viktig for legitimiteten til å forfølge de politiske og strategiske målsettingene med den militære intervensjonen i Irak.

På den annen side argumenterer Pingeot (2012) for at staters bruk av private militære sikkerhetsselskaper er i strid med grunnleggende demokratiske prinsipper. Private militære sikkerhetsselskaper gir staten en mulighet til å utføre kontroversielle handlinger uten at de folkevalgte må stå til ansvar (Pingeot 2012, 17). Både Prince (2013) og McFate (2014) påpeker også at bruk av private militære sikkerhetsselskaper fører til at staten ikke nødvendigvis må stå til ansvar for selskapets handlinger i utlandet. Private militære sikkerhetsselskaper representerer en mulighet til å omgå krav om transparens, og omgå mekanismer for statlig kontroll med maktanvendelse. Dersom man i tillegg legger til grunn at Blackwater USA også hadde oppdrag og kontrakter med amerikanske myndigheter som ikke er offentlige, kan man anta at de amerikanske myndighetene i noen grad brukte selskapet for å omgå demokratiske beslutningsprosesser og forsinkende debatt (Prince 2013; McFate 2014).

Videre kan man argumentere for at et konglomerat av kontraktører og underkontraktører bidrar til å vanne ut ansvarsforholdene for statens maktanvendelse, og sprer ansvar og myndighet på en kompleks kombinasjon av private og statlige aktører. Lou Pingeot (2012) problematiserer dette, og skriver at private militære sikkerhetsselskaper skaper nye utfordringer innenfor kontroll, transparens og ikke minst ansvarliggjøring. Slike mekanismer kan gi private aktører mulighet til å påvirke politikk og politiske prosesser, og gir private aktører en viss politisk makt. Merkantile mekanismer for å ivareta konfidensialitet mellom kunder og leverandører svekker prinsippene om kontroll med statens maktanvendelse fordi befolkningen har mindre innsikt i oppdragene og kontraktene til de private militære sikkerhetsselskapene (Pingeot 2012 19-35). Eksemplet med Blackwater USA tyder på at amerikanske politiske myndigheter,

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

og den amerikanske befolkningen, i noen grad mistet kontroll på bruk av maktmidler gjennom utkontraktering av sentrale sikkerhetsoppgaver til private militære sikkerhetselskaper. Bruk av private militære sikkerhetselskaper kan sies å ha bidratt til å utfordre prinsippene om sosial, politisk og funksjonell kontroll med maktbruk.

7.3 Oppsummering

I dette kapittelet har oppgaven belyst noen konsekvenser av bruken av Blackwater USA i Irak. Blackwater USA tok på seg en betydelig risiko gjennom de oppgavene de løste. Selskapet bidro til å flytte noe av krigsrisikoen fra de amerikanske militære styrkene, og over på selskapets ansatte. Det lå en potensiell politisk gevinst i det å redusere antallet amerikanske soldater som mistet livet i krigshandlingene, men Blackwater USAs aggressive operasjonsmønster skapte andre utfordringer for amerikanernes omdømme i Irak.

Dette kapittelet peker på at metodene som Blackwater USA løste sine oppdrag etter hadde negative konsekvenser for relasjonen mellom amerikanske og irakiske myndigheter. Samtidig ga bruken av private militære sikkerhetselskaper i Irak de amerikanske myndighetene en mulighet til å imøtegå en svært utfordrende sikkerhetssituasjon. Blackwater USA var ikke en offisiell del av de militære styrkene, men ble assosiert med amerikanske myndigheter på en slik måte at Blackwater USAs handlinger fikk negative konsekvenser for USAs politiske målsettinger. Det er mulig å spekulere i om USAs bruk av Blackwater USA også kunne ha til hensikt å omgå omfattende politiske beslutningsprosesser i en presset sikkerhetssituasjon.

Det er vanskelig å forutse konsekvenser og ringvirkninger, men en del akademikere peker på at USA bidrar til å skape en presedens som svekker statens tradisjonelle maktmonopol, og at det er behov for regulering av både markedet og leverandørene av private militære sikkerhetstjenester. En gjennomgang av Blackwater USAs operasjoner i Irak har bidratt til å fremheve den gråsonen som private militære sikkerhetselskaper opererer innenfor.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

8. Avslutning

“Moreover, states are no longer the principal actors in international affairs as they were a century ago. Today they compete with others who also have political power”

Sean McFate (2014, 6)

Denne masteroppgaven har sett nærmere på privat militære sikkerhetselskaper og markedet for private militære sikkerhetstjenester. Oppgaven bygger på funn i andre studier og akademisk arbeid som peker på at privatisering av militære sikkerhetsoppgaver er en pågående trend i det internasjonale samfunnet. De private militære sikkerhetselskapene har blitt *de facto* aktører i det internasjonale sikkerhetsarbeidet, og eksempelet med Blackwater USA demonstrerer hvordan private militære sikkerhetselskaper utfordrer idéen om at staten er den eneste legitime utøveren av voldsmakt på den internasjonale arenaen.

Oppgaven har tatt for seg eksisterende kunnskap og litteratur om private militære sikkerhetselskaper, og belyst noen av årsakene til at slike selskaper har blitt aktører i dagens konflikter. Med utgangspunkt i Blackwater USA har oppgaven tatt for seg mulige konsekvenser som kan komme av at private militære sikkerhetselskaper brukes i sammenheng med en militær intervensjon. Blackwater USA ble brukt som leverandør av væpnet vakthold, sikring og livvaktjenester for viktige amerikanske myndighetspersoner i Irak, og hadde vide fullmakter og myndighet til å anvende makt.

8.1 Hvorfor er det attraktivt for stater å benytte private militære sikkerhetselskaper i dag?

I et historisk perspektiv har privat militærmakt vært en viktig kilde til militære maktmidler for regenter. Privat militærmakt ga regentene i Europa mulighet til å både beskytte sine egne ressurser og territorier, og til å bruke makt for å erobre andre regenters ressurser og territorier. Etter fremveksten av nasjonalstaten, og statens monopolisering av voldsmakt, har privat militærmakt vært brukt til å supplere de nasjonale militære ressursene. Slik ser det ut til å være også i dag. I Irak sto vestlige stater overfor en kompleks situasjon som begynte med konvensjonell invasjonsskrig, og gikk over i en irregulær krig der

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

opprørsbekjempning ble sentralt for å skape sikkerhet i Irak. Opprørsbekjempning er svært ressurskrevende for staten, og private militære sikkerhetsselskaper representerte en mulighet for staten å supplere begrensede statlige militære ressurser.

Privat militærmakt trekker på ressursene som ligger utenfor statens eget apparat, og gjør det mulig for staten å utnytte en større del av samfunnets totale ressurser. Det internasjonale markedet for private militære sikkerhetstjenester fungerer også på tvers av nasjonalstatenes grenser, og gjør også militær kompetanse og virkemidler tilgjengelig for ikke-statlige og private aktører. Det er fortsatt kontroversielt å bruke private militære sikkerhetsselskaper, og den sentrale kritikken mot privatisering av militære oppgaver relaterer seg til legitimitet og opprettholdelse av statens maktmonopol. Eksempelet med Blackwater USA viser at når private militære sikkerhetsselskaper anvender voldsmakt på en uakseptabel måte, kan de fort miste sin posisjon i det åpne markedet.

Private militære sikkerhetsselskaper som Blackwater USA kan vise seg å være svært effektive militære organisasjoner, men deres innsats bør samtidig sees innenfor helheten av den politiske og militære innsatsens målsettinger. Private militære sikkerhetsselskaper er avhengige av politisk velvilje, og må opptre innenfor rammene av det oppdragsgiverne finner akseptabelt for ikke å tape omdømme og livsgrunnlag.

8.2 Hvorfor brukte amerikanske myndigheter Blackwater USA under konflikten i Irak på 2000-tallet?

De amerikanske myndighetene brukte Blackwater USA til å løse spesifikke utfordringer i den kaotiske og uoversiktlige situasjonen som oppsto i kjølvannet av invasjonen og oppløsningen av de irakiske styresmaktene, inkludert avvæpning av sikkerhetsapparatet. Selskapet utførte sikkerhetstjenester innenfor rammene av en kampanjeplan for å bekjempe et opprør, og leverte militære vaktholds- og sikringstjenester til de amerikanske myndighetene. Selskapet hadde ansvar for vakthold og sikring av sentrale myndighetspersoner, og frigjorde amerikanske militære ressurser som kunne settes inn i kamphandlinger på andre områder.

Blackwater USA var en effektiv organisasjon som kunne levere forutsigbare tjenester til en avtalt pris. Det private selskapet viste betydelig

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

militær evne til å løse oppdrag i et krevende miljø, og kunne trekke på betydelige menneskelige ressurser som ga selskapet en tilgang på kompetanse og ferdigheter som for staten bare er tilgjengelig gjennom bruk av kostbare spesialstyrker. En konsekvens av Blackwater USAs oppdrag var at de havnet i skuddvekslinger og kamphandlinger med de amerikanske myndighetenes motstandere i Irak. Selskapet havnet regelmessig i kampsituasjoner der de ansatte tok i bruk dødelig makt for å komme seg ut av situasjonene.

8.3 I hvilken grad og på hvilken måte hadde bruken av Blackwater USA konsekvenser for militære og politiske målsettinger for intervensjonen i Irak?

Historien om Blackwater USA viser at metodene og operasjonsmodusen som private militære sikkerhetselskap tillegger seg kan skape både politisk kontrovers, og kan være kontraproduktivt for de overordnede politiske målsettingene med en militær intervensjon. På den annen side belyser oppgaven at det var en potensiell gevinst for de amerikanske myndighetene ved å bruke Blackwater USA. Bruk av private militære sikkerhetselskaper bidro til å forskyve risikoen ved deltagelse i krig fra de amerikanske militære styrkene, og over på de ansatte i de private militære sikkerhetselskapene. Dette kunne bidratt til å opprettholde den amerikanske befolkningens støtte til den militære intervensjonen i Irak over lengre tid. Blackwater USAs opptreden bidro derimot til å skape politisk og diplomatisk uro mellom irakiske og amerikanske myndigheter. Selskapets romslige fullmakter og offensive bruk av maktmidler var kontroversielt, og førte til slutt til at selskapet opphørte i 2010.

Blackwater USA så på seg selv som en forlengelse av de amerikanske militære styrkene, og hadde et ønske om å bidra til at USA kunne oppnå sine politiske målsettinger med intervensjonen i Irak. Til tross for selskapets egne syn og ambisjoner, peker denne oppgaven på at bruken av Blackwater USA i Irak hadde negative konsekvenser for den militære innsatsen for å bekjempe opprøret i Irak. Bruken av Blackwater USA bidro verken til å vinne den irakiske eller amerikanske befolkningens tilslutning til den amerikanske intervensjonen i Irak, men førte derimot til å sette den amerikanske intervensjonen i et negativt lys.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

8.4 Konklusjon

Militær intervensjon representerer en mulighet for de private militære sikkerhetsselskapene å øke profitt og forfølge selskapets ideologiske målsettinger. På lik linje med internasjonale bistandsorganisasjoner velger de private militære sikkerhetsselskapene selv hvilke oppdrag, geografiske områder og politiske målsettinger som de ønsker å engasjere seg i. Private militære sikkerhetsselskaper må ansees som en ikke-statlig tredjepart med særskilte interesser i konflikter og militær intervensjon. Selskapene er til stede i dagens konflikter, og kommer med stor sannsynlighet til å være til stede i fremtidens konfliktområder.

Privatisering av sikkerhet generelt, og militære sikkerhetstjenester spesielt, er kontroversielt med hensyn til dagens rådende syn på staten som innehaver av maktmonopol. Private militære sikkerhetsselskaper har blitt *de facto* aktører i flere konflikter, og gjennom eksempelet med Blackwater USA bidrar denne oppgaven til å belyse at det finnes flere spørsmål knyttet til både legitimitet og regulering i bransjen. Både Kinsey (2006) og Østensen (2013) påpeker at det mangler en funksjonell og anvendelig regulering av markedet for private sikkerhetstjenester. Deltagelse i regulære kamphandlinger er det mest kontroversielle spørsmålet for private militære sikkerhetsselskaper, og statlige aktører ser derfor ut til først og fremst å bruke selskaper og tjenester innenfor kategoriene *military consulting firms* og *military support firms* for å supplere og effektivisere nasjonale militære ressurser.

Private sikkerhetsselskaper er en sektor som er i stor vekst, som tilbyr spesialiserte tjenester for de som har evne til å betale (McFate 2014). Hva er det som hindrer en privatperson i å ansette en egen hær for å fremme ens egne målsettinger? McFate (*ibid.*) beskriver et tilfelle der dette nesten skjedde. I 2008 forsøkte Mia Farrow, en amerikanske skuespiller og aktivist, å leie Blackwater USA for å intervensjonere i Darfur. McFate (*ibid.*) argumenterer for at det allerede var skapt presedens for bruk av private militære sikkerhetsselskaper i Irak og Afghanistan, og at det var bare tilfeldig at Blackwater USA takket nei til oppdraget (*ibid.*).

Blackwater USA er et spesielt tilfelle, og er ikke representativt for alle private militære sikkerhetsselskaper. Det er flere utfordringer knyttet til bruken av Blackwater USA som case i denne oppgaven. For det første fremstår

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

fremstillingene av selskapet i litteraturen som subjektive, og er farget av forfatternes ståsted og prinsipielle syn på private militære sikkerhetsselskaper. For det andre er historien om Blackwater USA unik, og ser ut til å være et ekstremtilfelle innen bransjen for privat militær sikkerhet. Det er vanskelig å argumentere for at selskapets oppdrag og opptreden er representativt for bransjen. Samtidig er det nettopp kontroversen omkring selskapets oppdrag, opptreden og operasjoner som bidrar til å fremheve både gråsoner og dilemmaer som kan oppstå med bruken av private militære sikkerhetsselskaper.

Reguleringsperspektivet har ikke vært en sentral del av denne oppgaven, men det er like fullt et viktig tema når man ser på den private militære industrien. Private militære sikkerhetsselskaper opptrer i en gråsoner mellom det private og statlige, og utfører oppgaver og tjenester som kan innebære bruk av makt på vegne av en kunde. I dag reguleres oppdragene til private militære sikkerhetsselskaper gjennom kontrakter som omhandler forholdet mellom kunden og selskapet. McFate (*ibid.*, 95-98) peker på at Genèvekonvensjonene og den tradisjonelle forståelsen av krig og krigføring ikke nødvendigvis lar seg anvende for private militære sikkerhetsstyrker, og representerer en betydelig utfordring for hvordan staten skal forholde seg til privat militærmakt.

Denne oppgaven har bidratt til å belyse at private militære sikkerhetsselskaper er *de facto* maktmidler som er tilgjengelige for både statlige og private aktører. Private militære sikkerhetsselskaper har både evne og vilje til å bidra til å understøtte politiske målsettinger gjennom bruk av militære maktmidler. Den private militærmaktens begrensninger er ikke dens funksjonelle anvendelighet, men er heller knyttet til juridiske problemstillinger, regulering og legitimitetsbegrepet. Den politiske, funksjonelle og sosiale kontrollen med maktanvendelse er fortsatt et ansvar som nasjonalstatens politiske myndigheter og ledelse må ivareta, uavhengig av om det er et statlig organ eller privat selskap som utøver makt på nasjonalstatens vegne.

Det er krevende å konkretisere de mulige konsekvensene av at private militære sikkerhetsselskaper brukes i militære intervensjoner, men det mest åpenbare er at det utfordrer dagens internasjonale paradigme der staten anses som den eneste legitime utøver av voldsmakt. Private militære sikkerhetsselskaper bidrar til å utfordre *status quo* i den internasjonale verdensorden, og opptrer som

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

legitime aktører i flere konfliktområder i verden i dag. Eksempelet med Blackwater USA belyser imidlertid at det ikke er fritt frem for private militære aktører, og at selskapenes handlinger også kan få politiske konsekvenser. Konflikthåndtering er en krevende oppgave både for stater og internasjonale organisasjoner. Private militære sikkerhetselskaper kan bidra i dette bildet, men innenfor dagens paradigme er det fortsatt stater som har det øverste ansvaret.

8.5. Videre studier om private militære sikkerhetselskaper

Perspektivet i denne oppgaven omhandler først og fremst staters bruk av private militære sikkerhetselskaper, og det har vært lite fokus på ikke-statlige aktørers bruk av private sikkerhetstjenester. Statlige aktører er i dag de største kundene i den private militære sikkerhetsbransjen, men for å skape en bredere forståelse for bransjen som moderne kommersielt fenomen kan det være nyttig å også se på forholdet mellom ikke-statlige organisasjoner og den private militære sikkerhetsindustrien. Det kan også være et interessant tema for fremtidige studier å se nærmere på bruken av private militære sikkerhetselskaper innenfor rammene av andre kulturer og politiske systemer.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Litteraturliste

Alexandra, Andrew, Baker, Deane-Peter, Caparini, Marina. 2008. *Private Military and Security Companies*. London: Routledge.

Andersen, Svein S. 2013. *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Audi, Robert. 1999. *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. Second Edition. New York: Cambridge University Press.

Avant, Deborah. 2005. *The market for Force: The consequence of Privatizing Security*. Cambridge: Cambridge University Press.

Avant, Deborah og Sigelman, Lee. 2010. *Private Security and Democracy: Lessons from the US in Iraq*. Security Studies 19.2 (2010), s. 230-265.

Baylis, John, Wirtz, James J., Gray, Colin S. 2013. *Strategy in the Contemporary World*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press.

Forente Nasjoner (FN). 1989. *International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries*. General Assembly resolution 44/34. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/44/34 (23.02.2017)

Forsvaret. 2014. *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarsstaben.

FN-sambandet 2008 *Folkeretten* Oslo: FN-sambandet 2008

Galula, David. 2006. *Counterinsurgency Warfare – Theory and practice*. New edition. Westport: Praeger Security International

Grønmo, Sigmund. 2004. *Samfunnsvitenskapelige metoder*. 2. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Havnelid, Linn Fossum. 2006. *Private Military Companies and Home State Interests: Conflict or Convergence? A study of United Kingdom-based private military companies*. Oslo: Universitet i Oslo.

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/14313/47751.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (28.08.2016)

Huntington, Samuel P. 1964. *The Soldier and the State - The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. London: Oxford University Press.

Johannessen, Asbjørn, Tufte, Per Arne, Christoffersen, Line. 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Kidwell, Deborah C. 2005. *Public War, Private Fight? The United States and Private Military Companies*. Kansas: Combat Studies Institute Press

[https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=viewOnlineTab&ct=display&fn=search&doc=TN_dtic_techADA446127&indx=1&recIds=TN_dtic_techADA446127&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=popppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&query=any%2Ccontains%2CPublic+War%2C+Private+Fight%3F+The+United+States+and+Private+Military+Companies.+&vl\(106781157UI0\)=any&check=checked&dscnt=0&search_scope=default_scope&scp.scps=scope%3A%28BI%29%2Cprimo_central_multiple_fe&vid=BI&institution=BI&tab=default_tab&lang=nor&vl\(freeText0\)=Public%20War%2C%20Private%20Fight%3F%20The%20United%20States%20and%20Private%20Military%20Companies.%20&dstmp=1497541601326](https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=viewOnlineTab&ct=display&fn=search&doc=TN_dtic_techADA446127&indx=1&recIds=TN_dtic_techADA446127&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=popppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&query=any%2Ccontains%2CPublic+War%2C+Private+Fight%3F+The+United+States+and+Private+Military+Companies.+&vl(106781157UI0)=any&check=checked&dscnt=0&search_scope=default_scope&scp.scps=scope%3A%28BI%29%2Cprimo_central_multiple_fe&vid=BI&institution=BI&tab=default_tab&lang=nor&vl(freeText0)=Public%20War%2C%20Private%20Fight%3F%20The%20United%20States%20and%20Private%20Military%20Companies.%20&dstmp=1497541601326) (28.08.2016)

Kinsey, Christopher. 2006. *Corporate Soldiers and International Security - The Rise of Private Military Companies*. London: Routledge.

Kissinger, Henry. 2014. *World Order*. London: Penguin books

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Krahmann, Elke. 2013. *The United States, PMSCs and the state monopoly on violence: Leading the way towards norm change*. Security Dialogue 44(1), s.53-71. London: SAGE.

<http://journals.sagepub.com.ezproxy.library.bi.no/doi/pdf/10.1177/0967010612470292> (15.06.2017)

Kruck, Andreas. 2013. *Theorising the use of private military and security companies: a synthetic perspective*. Journal of International Relations and Development Volume 17 (2014), s. 112-141. (doi:10.1057/jird.2013.4)

McFate, Sean. 2014. *The Modern Mercenary - Private armies and what they mean for world order*. New York: Oxford University Press.

McFate, Sean. 2008. *Outsourcing the Making of Militaries: DynCorp International as Sovereign Agent*. Review of African Political Economy 35/118, s. 645-654.

<http://dx.doi.org/10.1080/03056240802574037> (09.09.2016)

Petersohn, Ulrich, Fellow, Fritz Thyssen. 2008. *Outsourcing the Big Stick: The Consequences of Using Private Military Companies*. Cambridge: Weatherhead Center for International Affairs. Harvard University.

https://www.researchgate.net/publication/228396821_Outsourcing_the_Big_Stick_The_Consequences_of_Using_Private_Military_Companies (28.08.2016)

Pingeot, Lou. 2012. *Dangerous Partnership - Private Military & Security Companies and the UN*. New York: Global Policy Forum.

https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/GPF_Dangerous_Partnership_Full_report.pdf (15.06.2017)

Prince, Erik. 2013. *Civilian warriors – The inside story of Blackwater and the unsung heroes of the war on terror*. New York: Penguin Publishing Group.

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Scahill, Jeremy. 2008. *Blackwater – The rise of the world's most powerful mercenary army*. New York: Nation Books.

Schildknecht, Darja. 2015. *Robust UN Peacekeeping and Private Military and Security Companies*.

<http://www.hscentre.org/security-and-defence/robust-un-peacekeeping-private-military-security-companies/> (15.05.2017.)

Singer P.W. 2003. *Corporate Warriors - The Rise of the Privatized Military Industry*. New York: Cornell University Press.

Smith, Rupert 2005 *The utility of force – The art of war in the modern world*. London: Penguin Books

Spear, Joanna. 2006. *Market Forces – The Political Economy of Private Military Companies*. Fafo rapport 531 (2006): 7. Oslo: FAFO.

Spearin, Christopher. 2011. *UN Peacekeeping and the International Private Military and Security Industry*. International Peacekeeping Volume 18 (2011). London: Routledge.

<http://www-tandfonline-com.ezproxy.library.bi.no/doi/full/10.1080/13533312.2010.546099?scroll=top&needAccess=true> (28.08.2016)

Special Inspector General for Iraq Reconstruction. 2009. *Hard Lessons: The Iraq Reconstruction Experience*. Washington: US government printing office.

https://cybercemetery.unt.edu/archive/sigir/20131001085641/http://www.sigir.mil/files/testimony/SIGIR_Testimony_09-001T.pdf (15.06.2017)

NB! Ved digital innlevering kan du ikke legge inn tekst her

Svendsen, Jahn Arvid. 2009. *Forsvaret og private militære firmaer – en ny utfordring i internasjonale operasjoner*. Oslo: Institutt for Forsvarsstudier.

<https://brage-bibsys-no.ezproxy.library.bi.no/xmlui/bitstream/handle/11250/99635/OF0509.pdf?sequence=1> (28.08.2016)

The White House. 2009. *Freedom Agenda*. Washington DC: The White House.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/freedomagenda/>
(23.02.2017)

U.S Army 2006. FM 3-24 *Counterinsurgency*. Washington DC: Department of the Army.

<http://usacac.army.mil/cac2/Repository/Materials/COIN-FM3-24.pdf>
(15.06.2017)

Walzer, Michael 2000. *Just and Unjust wars – A moral argument with historical illustrations*. New York: Basic Books

Yin, Robert K. 2014. *Case Study Research – Design and Methods*. USA: SAGE Publications Inc.

Østensen Åse Gilje 2011 *UN Use of Private Military and Security Companies Practices and Policies*. DCAF.

<http://www.dcaf.ch/Publications/UN-Use-of-Private-Military-and-Security-Companies-Practices-and-Policies> (15.06.2017)

Østensen, Åse Gilje. 2013. *The political agency of private military and security companies: Governors in the making*. Bergen: Universitetet i Bergen.

<https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7695/dr.thesis-2013-aase-gilje-ostensen.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (28.08.2016)